

OPINIA națională

Seminar național de informare, opinie și idee de interes național
organizat de RENASTEA ROMÂNĂ DE MAIENȚĂ

NECESITATEA UNEI LEGIFERĂRI UNITARE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNT

Prof.univ.dr. Aurelian BONDREA

Mijloacele de informare în masă au relatat că, la sfârșitul lunii ianuarie, în pregătirea noii sesiuni parlamentare, Comisia de invățământ a Senatului a luat în dezbatere prevederile unui proiect de lege privind modalitățile de înființare a unităților de invățământ superior de stat și particulare.

Pornind de la situația existentă în momentul de față, de la experiența pozitivă, dar și de la neajunsurile în acest domeniu, mai precis de la incoerența legislativă în materie, inițiativa senatorială este bine venită. În ce ne privește, o salută cu satisfacție, sperând în concretizarea ei benefică în cel mai scurt timp.

Aceasta este cu atât mai necesar că, după cum se știe, Legea invățământului (nr.84/1995), încă „nefinisată”, ca urmare a unei

controversate Ordonanțe de urgență (nr.36/1997), prevede că o unitate de invățământ superior se înființează prin lege, dar nu prevede și modalitățile de constituire efectivă a unității respective. Pe de altă parte, chiar dacă Legea privind acreditarea instituțiilor de invățământ superior și recunoașterea diplomelor (nr.88/1993) prevede că o universitate se poate înființa dacă ea are specializări acurate, procedura practică de înființare nu este stabilită. De aici și o serie de dificultăți semnaleate în ultimii ani în funcționarea invățământului superior particular, iar, printre consecințele negative ale absenței unor prevederi legale clare, se află și imposibilitatea absolvenților diverselor specializări de a susține licență la instituția absolută, așa cum este logic și necesar sub raport didactic.

Apar, de asemenea, dificultăți și impidențe în ce privește organizarea de către instituțiile de invățământ superior, a concursurilor de titularizare a cadrelor didactice proprii, de organizare și desfășurare a doctoratului etc., activități de o deosebită importanță, care trebuie clar reglementate de lege în spiritul principiului autonomiei universitare, al unui echilibru just între normele permissive și cele imperitive.

Iată de ce considerăm că este binevenită inițiativa de a se realiza o reglementare unică, așa cum a declarat, în presă, dl. senator Florin Bogdan, președintele Comisiei de invățământ a Senatului României. Aceasta trebuie să fie Legea Invățământului, care urmează să încorporeze și prevederile cuprinse în Legea nr.88/1993, stabilind modul de înființare a unei unități de invățământ superior, „fie ea colegiu, universitate, academie sau

(Continuare în pag. 6)

LUCHIAN: Trandafiri albi. Detaliu

Rubricile noastre

Colțul
lui Deceneu
Paul EVERAC

pag. 2

Puncte de vedere
Tendințe
macro-economice
în anul 1999
Gheorghe ZAMAN,
Grigore VÂLCEANU

pag. 3

Reflecții
apolitice
Caius Traian
DRAGOMIR

pag. 7

REFORMA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI SUB SEMNUL CÂTORVA ÎNGRIJORĂRI

Andrei MARGA
Ministrul Educației Naționale

În discuția publică asupra invățământului câteva îngrijorări au relief: a) încrearea excesivă a planurilor, programelor și manualelor; b) necorelarea pregătirii din școli, licee și universități cu ceea ce i se pretinde unui absolvent de către cei ce-l angajază; c) costurile excesive ale „invățământului paralel”; d) irosirea de resurse prin organizări păgubitoare; e) salarizarea și curențele infrastructurii; f) limitarea reformei invățământului de starea precară a economiei. Aceste îngrijorări sunt recurente și ocupă scena discuției publice de mulți ani. O dată cu programul Reforma invățământului acum, pe care l-am anunțat în decembrie 1997, am avut în vedere găsirea de soluții. Ce s-a schimbat în fapt?

În continuare, câteva fapte trebuie (ca și acum doi sau zece ani) să ne dea de gândit: extensiunea invățământului reproductiv, care solicită mai mult memorie; impactul prea redus al invățământului asupra societății („invățământul bun” într-o „țară săracă” este aproape o contradicție în termeni); nesatisfăcătoarea prezență în publicații internaționale a specialiștilor proprii (în 1995 România era plasată în urma țărilor din zonă); rapida uzură morală a calificărilor și slaba preocupare pentru formarea continuă; mediocra elaborare de

proiecte de reformă de către instituții; firavul cuplaj al investigațiilor specializate și deciziilor administrative în țara noastră. Considerând toate acestea, se poate spune că reforma invățământului se trădează pe sine deoarece se restrângă la schimbări punctuale. Ea s-ar trăda pe sine și dacă s-ar lăsa dominată de mentalități care confundă reforma cu schimbări în interes pur particular (a obține un secretariat de stat pentru propriul partid, „da afară” un inspector sau director incomod, a „aranja” examene sau transferuri ilegale, a înființa unități de invățământ ca scop în sine etc.). Reforma nu mai poate fi decât cuprinzătoare și poate fi un succes numai dacă se sprijină pe o privire dezbarcată de particularisme, gata să învețe din experiențele reușite ale timpului nostru.

Mulți părinți reclamă, legitim, excesiva încărcare a planurilor, programelor de invățământ și manualelor. Aș sublinia că în 1998-1999 Ministerul Educației Naționale aplică noul curriculum național, elaborat în 1998, la clasele I-IV. La clasele celelalte aplicarea se face în anul școlar 1999-2000, când se realizează complet reforma curriculară.

(Continuare în pag. 6)

Un tezaur inestimabil: TRADIȚIA CERCETĂRII AGRICOLE ROMÂNEȘTI

Acad. David DAVIDESCU
Prof.univ.dr. Velicica DAVIDESCU

Contribuții deosebite la dezvoltarea științelor agricole în prima jumătate a secolului XX-lea a adus prof.dr. Gheorghe Ionescu Sisești (1885-1961). A studiat agronomie la Hochschule für Landwirtschaft de la Hohenheim-Germania (1906-1909) și doctoratul I-a obținut la Jena (1909-1911). Întors în țară ocupă mai multe funcții tehnice și administrative de stat. Începe cercetări experimentale la Ferma Spanjor – jud. Ilfov, pe care le continuă la Școala Superioară de Agricultură de la Herăstrău, unde devine profesor, funcție în care a activat timp de patru decenii. Personalitate proeminentă a științei, este ales membru corespondent (1925) și membru titular (1936) al Academiei Române. În anul 1924 Statul francez îi acordă Ordinul „Croix de Commandeur de l'Ordre de Mérite Agricole, iar în 1930 îl distinge cu Legion d'Honneur în clasa de „Grand Officier”.

A desfășurat o activitate științifică multilaterală în domeniul „agrotehnicii” și „fitotehniei”. A creat soiuri de grâu (A-15). A cercetat și elaborat tehnologii de cultivare pentru principalele plante de cultură mare.

(Continuare în pag. 2)

COLTUL LUI DECENIU

VESELIA
CONTINUĂ

Paul EVERAC

Dacă se luminează de zid spore veselie pe fațile cerute unde căpătăzis și mai puțin inveti se străduiesc, sărbători și ghemusă cu obstinație, să ne domineze, să ne facă forță. Și că spune ghem și săptă săptă și sunt săptă săptă și o înțe-un săptămăne și într-un răs, băgând motor în top și în tot, făcând huz, ca în cea mai bună dintre lumi.

Și pe urmă vin alii, tot acolo, și ei plini de energie vitală, și îndeamnă și conținută și o iau în ghem și o înțe-un hui. Și vin alii și fac mișto, bucurosi și acela că stau la adâpost și că au prins lozul. Le lucesc ochii și acelora a veselie și antron.

Mai târziu vin maestri și fac poante și distrează că pot pe cine pot, pe când prezentatorul, numai vesel, îndeamnă cu elan pe toată lumea: aplauze pentru X! aplauze pentru Y! E adevarat că unele sunt glume reduse, iar unele poante au barbă, dar ce-a face? Treaba să meargă înainte vesel, tot românul să fie bine și tara să prospere!

Și vin clipiciuri și balete și rokuri și pioare goale, de dimineață până seara, și popoane care se bălgăgăne și negri care se răngează într-un delir nebun, și totul trepidează și chiue și urlă, și energii uriașe se pun în mișcare ca într-un sabat drăcesc și chitările electrice vibrează și pântecile supte se cabrează și membrele explodează într-o turbă frenetică, irezistibilă. Și iar vin glumejii și cântăretele ochioase și-i dau zor cu veselia, nelăsând nicăieri vreun colț de tristețe sau de reflectie, făcând curat peste gânduri, măturând amărăciunile; și iar deasupra moderatorul șopâie și strigă: aplauze pentru X! aplauze pentru Y! și tot poporul aplaudă voios, ca în cea mai bună dintre lumi.

Și pe urmă vin Bingișii și concurenții, ageri, prompti, cu capsa pușă, împingând la iuieală răspunsuri corecte spre hazul și delectarea galerilor, voioase și ele, prăpădite de antren și voie bună, care strigă ca apucate hi! hi! și aplaudă

de dimineață până seara, cu ochii lucești, cu veselia la dispoziție, chinind, nemaștiind ce să facă de bine, de participare înimoasă, de cordialitate și râsăfă, urlă de mai mare dragul când omul a nimerit-o și a umflat lozul. Aplauze pentru X! Aplauze pentru Y și Z! Bravo, bine să-ă descurcat! Bingo peste tot! Iar populația stă zgâlă să vadă cum merge afacerea, cum concurențul se voioșește, iar galerile șopâie, și e o veselie de la un cap al jării la altul când mintosul nimerește răspunsul corect și Dumnezeu îl protejează să ia și maimuțoul Bingo!

De dimineață până seara voioasele reclame ne pun în mișcare, care de care mai istează, care de care servind berea cea mai bună, spălând excepțional pata cu detergent, oferind de-a valma brânzeturi, spații de inchiriat, masaje, loțiuni și absorbante menstruale, împingându-ne în ochi, la orice oră, ofertele cele mai avantajoase, cu actori reputați, cu piei catifelate, cu păr mătăsos, cu ochi fericiți că au găsit remediu! Nu poti alții sau cugeta sau te induioșă că te impinge voioșia din urmă, îți intră marfa în tigvă ciocănindu-ți creierul și cerebelul, îți intră prin piele și te despese ofertele ferice în ceea mai bună dintre lumi!

Și mai esti pus culmea! și să câștigi un automobil, sau o casă, sau o excursie în Bahamas sau un miliard, foarte simplu, dacă dai telefon la numărul Cutare, dar acum pe loc! Imediat! și dai o literă sau un cuvânt sau o doxologie sportivă, sau spui ce lini actorul în mîna și căi nasturi are la probab, atunci totul se dezleagă și esti pe punctul de a fi fericit, oricum esti între candidații viață și ofertantă, bună, are o mie de posibilități care-ți stau în fiecare clipă la dispoziție, atât că trebuie să te miști, să fii în formă, să iezi parte voios la competiția generală, în drum spre ferirea generală!

Cu terapia aceasta a veseliei neconitenite a sport simțitor în ultima vreme numărul de sinucigași din România.

Botanist, fitopatolog, profesor universitar, director general al I.C.A.R.-ului, membru corespondent (1932), membru titular (1936) și președinte al Academiei Române (1948-1959), ministru al Agriculturii (1948-1949), vicepreședinte al Consiliului de miniștri (1949-1952), a desfășurat o intensă activitate de cercetare științifică în domeniul fitopatologiei, cunoscătoare în peste 350 titluri de lucrări, dintre care menționăm: *Monografia Uredinalelor din România* (2 vol. 1953), *Monografia Ustilaginalelor din România* (1957). A înființat un herbariu de ciuperci fitopatogene în numele *Herbarium Mycologicum Romanicum*.

A înțeles fitopatologia ca pe o disciplină complexă, care face apel la mai multe științe, motiv pentru care a dezvoltat laboratoare de bacteriologie, virusologie, imunitate, toxicologie. Numele lui apare la zece de specii de bacterii din renumitul tratat cunoscut în lumea întreagă. Bergy's Manual of Determinative Bacteriology.

Cercetătorii din domeniul științelor agricole din România au rezolvat multe probleme valabile nu numai pentru țara noastră, ci și pentru știința universală. Amintim aici contribuția prof. Teodor Saidel (1874-1967), care a făcut cercetări fundamentale în chimia solului și care a elaborat, primul în lume, metoda potențiometrică de determinare a pH-ului solului (1911), principiu folosit astăzi în laboratoarele din toată lumea.

Merită să menționăm și cercetările prof. dr. Haralambie Vasiliu (1880-1953) care a predat chimia solului la Facultatea de Agronomie de la Iași, cu contribuții științifice deosebite asupra

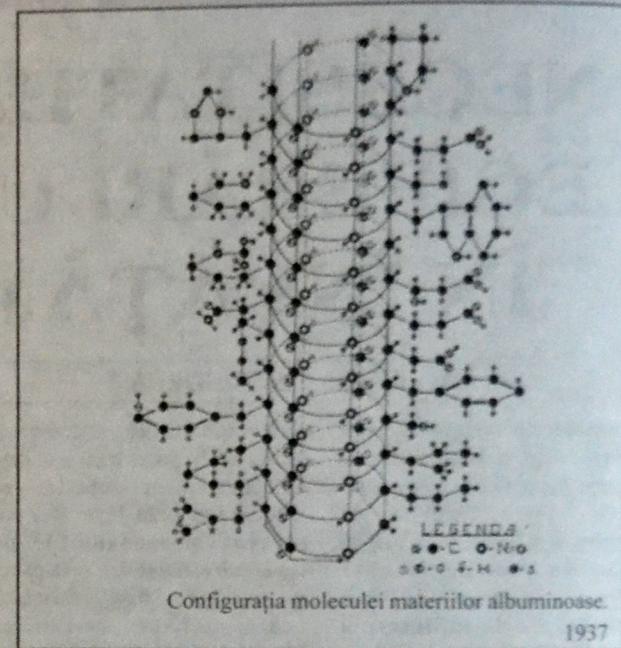
configurației moleculare a materialelor albuminoase (proteină), materialele grase și a hidratelor de carbon. El a ipotezat **structura în spirală a substantelor proteice** (1917). Înaintea chimistului Pauling L. elruia i s-a decernat Premiul Nobel pentru această descoperie (1948) (fig. nr. 1).

Createa hibrizilor la floarea soarelui constituie, de asemenea, o prioritate a cercetărilor române.

Asă mai amintim cercetările de fiziologie animală, făcute de profesor Ion Athanasiu (1868-1926) de la Facultatea de Medicină Veterinară din București, asupra „cordului izolat” pe care reușește să-l mențină în stare de funcționare timp de 33 zile, fiind astfel un precursor al transplantului de organe.

În a doua jumătate a secolului XX, s-a dezvoltat de cercetarea priorității din agricultură mai mult „scris” în jurul unei personalități de mare prestigiu, pe numele unor mari școli: Școala de Pedologie (Cornescu-Florescu), de Agronomie (D. Davidescu-V. Davidescu), de Fitopatologie (Sărăcescu-Sărăcescu), de Îmbunătățiri fizice (Bătrân-Măjoc), de Fizotehnică (Zăvoranu-Bălășanu), de Viticultură (Constantinescu-Martin), de Economie rurală (Cornileanu-Otoman) și altele.

Există în prezent un important fond de cercetări prioritățile în toate secțiunile agriculturii. Activitatea lor este de multe ori finanțată din motive de ordin financiar și din lipsa posibilităților reale de valorificare a rezultatelor obținute.

1937

INVĂȚĂMÂNTUL PREUNIVERSITAR
cu „încredere”, la porțile acreditării

Incontestabil, unul dintre momentele cu adevărat notabile petrecute în lumea școlii în ultimi nouă ani a fost apariția învățământului particular. De la grădinițe, până la învățământul superior.

Nunai că drumul aflat înfașări dar, mai ales, al recunoașterii acestei forme alternative de învățământ, a fost anevoie și nu lipsit de stări tensioane. Primele reglementări au apărut în domeniul învățământului academic. La colălăt palier s-au făcut foarte mult timp în stand by, unitățile învățământului preuniversitar. Desul de numeroase și ele. Conform unei estimări a Ligii pentru Promovarea Învățământului Particular Preuniversitar, la nivelul țării funcționează circa 300 unități cu peste 100.000 preșcolari și elevi (ministerul de resort reține doar în judecătă 213 instituții ale învățământului preuniversitar). Indiferent de numărul lor, ceea ce nu poate fi ignorat sub nici o formă este faptul că învățământul privat este o realitate care se impune tot mai mult.

In privința recunoașterii lor oficiale, până de curând nu s-a făcut nimic.

Recenții, Guvernul României aprobă Regulamentul de organizare și funcționare a Comisiei de Evaluare și Acrediterare a Învățământului Preuniversitar (CBAIP), Comisie ce funcționează pe lângă Ministerul Educației Naționale. La nivelul acestuia a fost definitivă componenta Comisiei, a fost elaborat proiectul viitorului Legi de evaluare și acrediterii (afăt acum în dezbaterea comisiei de învățământ a Senatului), precum și proiectul metodologic necesare acordării autorizației de încredere pentru funcționarea unităților învățământului preuniversitar.

In urmă cu câteva zile, Colegiul național „Gheorghe Lazăr” a găzduit închisă Seminariul național de abilitare și evaluatorilor instituționali pentru învățământul preuniversitar public (de stat și privat), în organizarea Comisiei de profil a M.E.N. Alături de ei

finalizarea tuturor elementelor ce trebuie să intră în compoziția curriculum-ului, ne vom reînțălni în perioada 11-22 februarie. Ceea ce merită să fi evidențiat, este că procesul evaluării a fost declarat.

Pentru cei interesați am consensuat:

Prima etapă a procesului de acreditare este acordarea autorizației de încredere unităților care vor solicita în scris acest lucru, conform prevederilor legale. Pentru grădinițe, școli primare, gimnaziile, profesionale și de ucenici, solicitările vor fi adresate inspectoratelor școlare, iar pentru licee și școli postliceale, Ministerului Educației Naționale.

Dosarul pentru autorizare trebuie să cuprindă următoarele documente: - cerere de autorizare adresată Comisiei sau, după caz, inspectoratului școlar; - fiză de expertiză instituțională (se procură la sediul inspectoratului sau al M.E.N.); - hotărârea judecătorească - autorizată sanitată; - statut de funcționare; - date referitoare la personalul didactic, a celor auxiliari și administrativ încredere - tipul de încredere (titular, suplinitor, normă încreză, normă parțială etc.); - dinamica efectivelor de elevi pe ultimul ciclu de instruire, pe profiluri, specialități, clase etc.; - conținutul învățământului planuri, programe, manuale, orar de funcționare; - patrimoniu unității școlare; - regimul propriile spații destinate procesului instructiv-educativ, mijloace de învățământ, dotările etc.; - exerciții finanțare conform bilanțului contabil depus la circa finanțare; - dinamica taxelor școlarelor, profili etc.

Dosarele respinse pot fi puse în discuție și singură dată în termen de o lună de la data respingerii lor. Cei ce obțin autorizarea de încredere beneficiază de un „regim” de patru ani (de la sfârșitul ciclului școlar) pentru definitorarea tuturor elementelor ce concordă la acordarea acrediterii.

Aurel GHIMPU

Un tezaur inestimabil

(Continuare din pag. 1)

A militat pentru valorificarea raională a terenurilor din zona mundabilă a Dunării. A completat „Legătura factorilor de vegetație” a lui E.A. Mitscherlich, pe baza unor cercetări proprii, arătând că factorul „S” nu este constant, cum îl considera Mitscherlich, ci este variabil în raport cu schimbările altor factori de vegetație.

Gh. Ionescu-Snești a desfășurat o activitate publicistică variată și de o mare valoare științifică. A publicat peste 230 lucrări științifice, cărți, monografii din care reprezintă *Tratatul de Agronomie* (1943 și 1958). Principalele tipuri de sol și nevoia de îngrășăminte (1939).

Gh. Ionescu-Snești a format o școală românească de cercetători în problemele agriculturii, cercetători

Analiza întreprinsă, având la bază informația de care dispunem, ne permite să avansăm o serie de observații privind unele tendințe macroeconomice în anul 1999. În acest context menționăm că, după părerea noastră, evoluțile în anul 1999 în țările dezvoltate sunt rezultatul mai multor evenimente din 1998, printre care am menționat ca cele mai importante:

- Stabilirea relativă a țărilor U.M.E. - euro;
- Reformele în țările Central și Est-Europene în curs de desfășurare cu sanse de reușită, exceptie făcând reformele din Rusia, alte țări ale CIS și din România;
- Globalizarea s-a dovedit a fi un fenomen de cuprindere mondială care, pe lângă aspectele favorabile și positive dezvăluite până în prezent, începând cu criza din unele țări asiatici, și-a dovedit și potențialul de propagare a unor efecte nefavorabile. În acest sens este de menționat declinul cu 20-30% a prețului acțiunilor la Bursa de la New-York a unor corporații multinaționale (Coca-Cola, Goodyear, Jelett Shel etc.) tocmai ca urmare a zguduirilor financiare din ASIA.

Pe această bază considerăm că în 1999 se vor manifesta următoarele tendințe macroeconomice:

1. În anul 1999, dinamica PIB în țările europene dezvoltate va cunoaște o incetinire față de anul 1998 (2,4% față de 2,7%), aceeași tendință progozându-se și pentru SUA (2,0% față de 2,7%) și Canada (2,0% față de 3,0%), ceea ce poate însemna o reducere a cererii externe, implicit pentru bunurile și serviciile românești într-un context economic global a căruia dinamică a PIB va fi, conform FMI, de aceeași mărime în 1999 ca și în 1998, adică 2,2%.

Crescerea economică mondială staționară nu justifică acreditarea unor programe pesimiste care preconizează criză economică pe plan internațional, dar, totodată, obligă la o analiză diferențiată a componentelor pe țări și continente a acestor creșteri. Față de dinamicele pozitive de câteva procente ale PIB în țările dezvoltate, diminuarea acestui indicator de -5% în România în 1999 (după o scădere de 6,6% în 1998), potrivit previziunilor Ministerului de Finanțe, apare în totală contradicție cu opțiunile și posibilitățile de integrare în UE, dar mai ales cu cele de relansare a producției și nivelului de trai.

2. Pe ansamblul țărilor în curs de dezvoltare, se estimează o accelerare a PIB în 1999 în medie de 3,5% față de 2,8%, din care în Africa respectiv 3,8% față de 3,6%, și Asia 4,3% față de 2,0%. Pe fondul acestor accelerări, este important de reținut că va avea loc o incetinire de ritm, mediu de creștere a PIB în America Latină (1,5% față de 7,2%). În Brazilia se va trece de la un ritm pozitiv în 1998 (0,5%) la o descreștere a PIB în 1999 (1,0%), iar în Rusia dinamică negativă a PIB se va accentua de la -5,7% în 1998 la -8,3% în 1999. Această structură diversificată a evoluției PIB în țările în curs de dezvoltare în anul 1999 relevă, pe de o parte, o restrângere relativă a cererii externe în special în țări mari (cum sunt Brazilia, China și Rusia) concomitent cu o extindere a acesteia într-o mulțime de țări mai mici de pe diferite continente ale căror piețe trebuie cunoscute căci marca lor majoritate nu sunt parteneri tradiționali pentru România.

3. În condițiile unei și mai puternice lupte pentru promovarea exporturilor de produse manufacture pe plan mondial, implicit cucerirea de noi piețe de către competitorii invingeitori, și aprovisionarea din exterior cu factori de producție relativi scăzuti, în țările dezvoltate și nu numai se consideră că sprijinirea procesului

Puncte de vedere

Puncte de vedere

TENDINȚE MACRO-ECONOMICE ÎN ANUL 1999

Gheorghe ZAMAN,
Grigore VÂLCEANU,
Institutul de Economie Națională

de creștere economică - opțiune priorită pentru guvernările în 1999 - trebuie să se bazeze pe creșterea sau menținerea cererii interne a pieței autohtone. Potrivit experimentelor actuale, cele mai rezistente economii la situațiile de criză declanșată în exterior au fost țările cu o piață și o cerere internă solidă (ca, de exemplu, piața unică a UE-Singl Market). Constatarea privind **revigorarea cererii interne** agregate constituie și pentru România un element de politică macroeconomică, având în vedere declinul pieței interne obstrucționate de o cerere solvabilă de consum al populației în continuă restrângere, ca și importuri concurențiale nestopate prin politici de antidumping sau alte importuri mari consumatoare de valută și fără eficiență economică.

4. **Refacerea cererii interne** în țările asiatici recent industrializate, aflate în criză, ca de altfel și măsurile de promovare a exporturilor prin devalorizarea națională a monedei naționale au reprezentat și continuă să reprezinte soluția pentru depășirea situației de criză, în paralel cu obținerea unor împrumuturi de la organismele financiare internaționale în condiții schimbate, față de rețetele restrictive standard practice de până în prezent, îndeosebi în ceea ce privește gradul de austeritate a politicilor monetare și financiare.

5. **Rata scăzută a inflației** în țările dezvoltate rămâne și în anul 1999 un parametru-performanță, continuând o stabilitate relativă de o singură cifră, manifestată pe o perioadă mai îndelungată. Rata medie a inflației pe ansamblul țărilor dezvoltate se preconizează să fie de 1,6% în 1999 față de 1,4% în 1998 și 2,1% în 1997. În țările U.M.E., cea mai mare rată a inflației în 1999 va fi de 3,2% în Irlanda și cea mai mică de 1,2% în Germania, Franța, Austria, Luxemburg. Comparativ cu anul 1998

când nivelul acestuia s-a situat între limitele de 2,8% (Irlanda) și 1,0% (Germania, Franța, Austria, Luxemburg). Pentru prima dată, după marea depresie din anii '30, în circa trei ani Anglia va intra într-o perioadă de **deflație**, potrivit specialiștilor de la Centre for Economics and Business Research (CEBR) - un renumit institut de programe economice. Exceptând creditele imobiliare, inflația în Marea Britanie va trece de la nivelul actual de 2,5% la 0,2% în 2002 datorită diminuării cererii pentru bunurile de consum și reducerii prețurilor materiilor prime și petrolierului. Fenomenul deflaționist ar putea dura mai mulți ani, ca urmare a unui climat economic schimbat în primele decenii ale nouă secol.

Inflația anuală în România s-a menținut la un nivel ridicat, în toată perioada tranzitiei, cu o magnitudine de 2-3 cifre, practic dovedindu-să a **cel mai perturbator factor** pentru **anticipații raționale** și relansarea procesului de creștere. Este de menționat că inflația reprezintă nu numai o rezultantă, cum susțin unii economisti, dar și un factor de influență pozitivă până la un anumit nivel și negativă de îndată ce depășește nivelul respectiv.

6. În anul 1999 se are în vedere practicarea unor **politici monetare** și fiscale relaxate în țările dezvoltate, caracterizate în principal prin niveluri relativ scăzute ale dobânzii, facilități pentru creditele pe termen lung, precum și scăderea nivelului fiscalității. Corelarea ratei inflației cu cea a dobânzii pentru a se respecta cerința unei rate real positive va fi posibilă în continuare, având în vedere suportul solid pe care îl reprezintă rata profitului din economia reală. Potrivit estimărilor CEBR, rata dobânzii în Anglia se va reduce de la 6,25% cât este în prezent, la 2,8% în 2001 și 2,4% în 2002. Pe de altă parte, Banca Centrală Europeană

(BCE), instituție menită să supravegheze procesele monetare ale U.M.E., începând cu 1 ianuarie 1999, când va decide politica monetară a celor 11 țări fondatoare ale zonei euro, a anunțat că rata operațiunilor principale de refinanțare (REFI), cel mai important instrument de lucru al acesteia a fost fixată la 3%, după ce băncile centrale din zona euro și-au coborât în mod concret ratele dobânzii la același nivel. REFI va fi încadrată într-un culoar între 2 și 4,5%. Vicepreședintele Băncii Centrale Europene, Christian Noyer a dat asigurări exportatorilor și piețelor care se tem de o depreciere prea puternică a monedei unice europene față de dolar, slabit de scădere prețurilor la materiile prime și de perspectiva incetinirii creșterii economice în SUA, în sensul că nu există motive pentru o astfel de temere, interese comune ale SUA și U.M.E. pleând mai degrabă ca amândouă monedele să fie solide și stabilă. Oricum, nici BCE nu dorește un euro supraevaluat. Experiența de mai mulți ani a României în ceea ce privește practicarea unor rate finale ale dobânzii de 2-3 cifre, practic dovedindu-să a **cel mai perturbator factor** pentru **anticipații raționale** și relansarea procesului de creștere. Este de menționat că inflația reprezintă nu numai o rezultantă, cum susțin unii economisti, dar și un factor de influență pozitivă până la un anumit nivel și negativă de îndată ce depășește nivelul respectiv.

7. Potrivit previziunilor, în anul 1999 cele mai **înalte rate ale somajului**, deși în descreștere față de 1998, se vor înregistra în țările UE, nivelul mediu al acesteia fiind de 9,8% față de media de 7,1% pe ansamblul țărilor dezvoltate. Cele mai active măsuri impotriva somajului se referă la un mix de remedii diferențiate de la o zonă la alta în care se îmbină politice de creare de noi locuri de muncă, inclusiv cu timp parțial în domeniul infrastructural și al serviciilor cu cele de relansare a ofertei de bunuri și servicii, reconversii și restrukturări în funcție de modernizarea tehnologică și inovațională avută în vedere. Protecția

populației este astfel concepută încât să nu genereze surse de inflație durată și să nu genereze inălvarea dimensiunilor puterii monetare la negru.

8. În **priileția** politiciilor bugetare în țările dezvoltate în 1999 se va urmări continuarea stabilității. În cadrul țărilor U.M.E., datoria publică va reprezenta 72,5% din PIB față de 73,8% în anul 1998, iar deficitul public - 1,9% față de respectiv - 2,3%. În acest sens, țările membre ale U.M.E. au încheiat **un pact de stabilitate și creștere** care preconizează realizarea de bugete echilibrate sau excedente pe termen mediu. Față de cifra medie privind datoria publică exprimată în procente față de PIB, remarcăm existența a cel puțin trei țări peste media respectivă în 1998 (Belgia, 113,7%, Italia 115,3% și Grecia 107%), ceea ce reflectă de fapt o respectare mai puțin ortodoxă a criteriilor de convergență și integrate în UE cel puțin în planul performanțelor economice.

9. Prognozele pe 1999 în ceea ce privește **dinamica nivelului investițiilor** în țările dezvoltate relevă o tendință de incetinire față de anii anteriori, printre altele, și datorită existenței unor supracapacități de producție, mai ales ale filialelor corporațiilor multinaționale, în raport cu cererea, precum și unor estimări supraevaluate în ceea ce privește capacitatea de absorție (a importului de bunuri și servicii și investiții directe de capital). În pofta acestei relative incetiniri a dinamicii proceselor investiționale, specialiștii consideră că singura modalitate de a imprima un caracter durabil creșterii economice o reprezintă în continuare tot economisirile și implicit investițiile, evident, alocate într-o manieră mai bine adaptată unei cereri în continuă schimbare. În România, sursele de formare a fondului de investiții în anul 1999 sunt sensibil diminuate datorită atât reculului PIB în anii 1997-1998, cât și unor posibilități reduse de a recurge la surse investiționale externe de genul imprumuturilor pe piața finanțieră internațională sau al investițiilor directe de capital străin. Si cu toate acestea, potrivit specialiștilor străini, investițiile străine de portofoliu vor avea sansă deosebite de creștere.

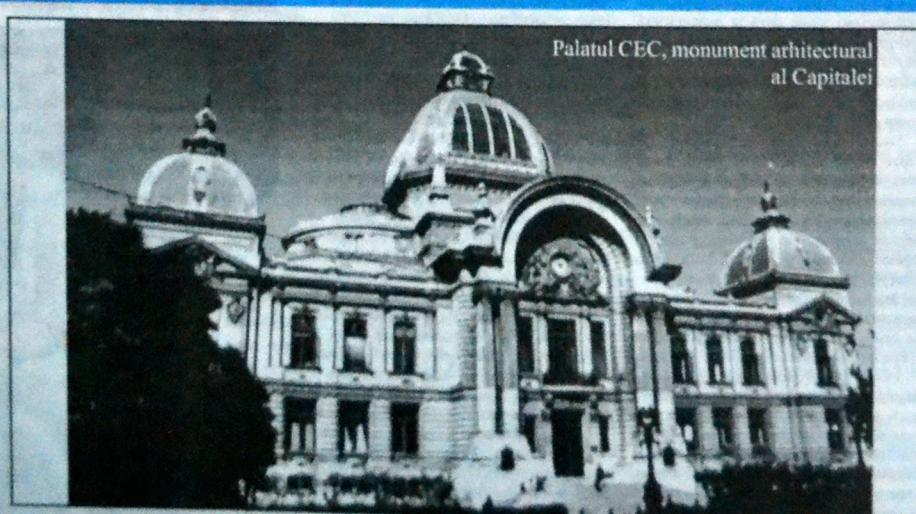
Astfel, publicația „Center European Economic Revue” (sept. 1998) remarcă faptul că acțiunile românești au cel mai scăzut preț din toate țările Central și Est Europene, ceea ce constituie evident un factor de atragere a investitorilor străini. Pe de altă parte, analiștii de la Daiva Europe Ltt. au prognozat că acțiunile cotate pe piețele românești vor fi, în următoarele 12 luni, cele mai rentabile din Europa Centrală și de Est. Aceiași analiști preconizează o creștere medie cu aproape 70% a prețurilor titlurilor românești (hărțile de valoare) în 1999, față de o creștere de respectiv: 6% în Bulgaria; 7% în Cehia; 9% în Croația; 10% în Polonia; 18% în Lituanie; 20% în Rusia; 34% în Letonia; 62% în Ungaria.

Această perspectivă încurajoatoare pentru România se explică prin influența următorilor factori specifici pieței de capital din România:

• Prejurile extrem de scăzute ale titlurilor tranzacționale până în prezent, ceea ce oferă posibilități de creștere a acestora. Îndeosebi la firmele care au reușit sau vor reuși să se restructureze în concordanță cu cerințele de eficiență și concurență ale pieței;

• Creșterea numărului de societăți atractive, tranzacționale la B.V.B. și RASDAQ ca urmare a intensificării procesului de privatizare prin aceste 2 instituții;

• Întreprinderea unor măsuri ferme de reformă, restrucțuire și privatizare în domeniul investițiilor bancare.

ŞOMAJUL

SURSĂ GENERATOARE DE SĂRĀCIE

Prof. univ. dr. Gheorghe RĂBOACĂ

Conferința Metropolelor Europene, cu tema „Studiuurile și problemele care se regăsesc în Metropolele Europene de Est”, organizată sub egida Uniunii Naționale Sindicale de Integrare Europeană a pus în evidență un răsunat interes deosebit cunoștință și prelucrare pentru activitatea sindicală din prezent, și mai ales din anii care vin, din Europa și, desigur, din România.

Din punct de vedere al organizațiilor sindicale (BNS, CNS-Casel Alia, CNSRL-Frigă și CSDR) și marea utilitate pentru toți factorii decidenți din România au trecut neobservate, inclusiv de presa românească, de parcă problema socială ale Capitalelor noastre ar fi astăzi de minere, încât n-ar fi meritat nici o atenție.

Dugi Conferință a abordat o problematică socială complexă a metropolelor europene, în ceea ce urmărește nu vom referi doar la studiul ce urmărez.

In călătorie su de clegătător, de indicator de semnalizare, somajul are, după cum se stie, o relevanță complexă, reflectând într-o anumită mărime dezechilibrelor pieței muncii (excedente și deficite de forță de muncă), dezechilibru dintre mersul economic și mersul societății, capacitatea mecanismelor economice în general și a mecanismelor pieței muncii, în special, de ajustare rapida și eficientă a ofertei cu cererea și a acestora din urmă cu oferta de forță de muncă, incidența somajului în general și a somajului de lungă durată, în special, asupra săraciei, marginalizării și excluderii sociale.

În legătură cu această corelație esențială (incidentă), studiul somajului în Municipiul București, care definește o poziție specială în economia și cultura României, oferă prelungiri deținute unei gamă largă de particularități atât în raport cu celelalte unități teritoriale ale țării, cât și cu alte metropole europene în generarea săraciei, marginalizării și excluderii sociale. Somajul - oriunde s-ar afla - este o sură principală din care se alimentează fiecare din cele trei degrade sociale, mergând, conform Constituției Europei, până la falimentul democrației și al drepturilor omului.

Somajul în Municipiul București se caracterizează printr-un nivel scăzut. La o populație activă de circa 900.000 persoane, numărul somierilor în Municipiul București se ridică la circa 36.000, cu o rată de 4%. Prinț-o astfel de rată, somajul în Municipiul București se situează mult sub ratele somajului pe ansamblu țării, care în iunie 1998 era de 8,5% (848.314 somieri).

Nivelul redus al somajului în Municipiul București este o trăsătură constantă în toți ani precedenți.

Evoluția absolută și relativă ale somajului în Municipiul București sunt aproape simetrice celor care au loc pe ansamblul țării: tendințele constante până în 1996, după care se reiau tendințele de creștere, mai vizibile pe ansamblul țării și mai lățări în Municipiul București. Dînspre de acasă suntem noi de observat că rata somajului în Municipiul București se află permanent aproape de mijlocul rangului pe ansamblul țării.

Nivelul și evoluția relativ lentă ale somajului, mai ales în Municipiul București, sugerează ideea unei incidente mult mai reduse a pieței sociale, marginalizării și excluderii sociale. Însă, oricât de lentă ar fi și treptea acestor concluzii, va trebui să rezolvăm acestora, pentru că durata prolungată a restricțiilor și tranzită a generației prezentă și inflația suficientă de mare, astfel încât să reușim să exprimăm suportul somierilor, pensionarii, dar și mai puțini ale populației ocupate, este necesară pentru ca odată și menținerea fizică nu se afli în pragul falimentării.

Mai degrabă, credem că s-ar putea explicat nivelul redus și relativ constant al somajului astăzi în Municipiul București, mai și pe ansamblul țării. Care sunt factorii implicați în „diferența sărăciorii” și percepției? Se poate că Municipiul București constituie un teritoriu și judecă că mai ridică în mod deosebit cunoștințele și cultura profesională. Profesionalizarea bruto pe locul de muncă este mai mare decât media țării. Deși acordurile profesionale și Municipiul București a cunoscut un vîrstă moșii, totuși, în-

cultata personalului și a profesorilor din Oficiile de forță de muncă și somaj sprijin cu certitudine imperioase ale bursei funcționării și pieței muncii, ale eficienței economice și a societății a securității.

Se continuă să înțelegem global atât aspirația omului care cuprinde somajul, cât și în ce privește influența nemijlocită a acestuia asupra gradului de strângere a gomerilor în starea săraciei, marginalizării și excluderii sociale.

Există o cronicazare a somajului de lungă durată, mai mare decât a rezultat din analizele precedente. Se observă, de pildă, că proporția rămânerii în somaj, în plată, este ceea ce mai mare în Municipiul București decât pe total țării. Dar asupra acestui fapt nu insistăm. În schimb, ar trebui să reliefăm mai degrabă o trăsătură comună a celor două entități comparabile: atât Municipiul București, cât și România în ansamblu se indemnizează în jur de 2/3 din numărul de someri pe perioade de peste 6 luni și circa 50% din someri pe perioade mai mari de 12 luni.

Prelungirea în plată a nivelului extrem de scăzut, sub limita minime de decente a unor proporții atât de mari de someri reflectă gradul ridicat de săracie, marginalizare și excludere socială din această perioadă de tranzitie la economia de piață în România.

Analizele efectuate au scos inevitabil în evidență și o serie de categorii de someri defavorizati. Prezența mai mare în somaj a femeilor nu mai trebuie demonstrată încă în Municipiul București, nici pe ansamblul țării. Cu toate acestea, nu se poate să nu observăm că proporția femeilor în somaj este sensibilă mai mare în Municipiul București decât pe ansamblul României.

Cu excepția somierilor neindemnizați pentru care femeile dețin ponderi egale în Municipiul București și pe total România, pentru toate celelalte categorii femeile someri din Municipiul București reprezintă proporții superioare, apreciabile față de femeile someri pe total România. Aceasta se datorează, în primul rând, faptului că femeile au ponderi mai mari în numărul somierilor. În al doilea rând, se poate vorbi de o mai bună protecție a femeilor din Municipiul București deoarece proporțiile lor în cele trei categorii de someri protejări sunt superioare ponderilor pe care le reprezintă în numărul somierilor înregistrări; pentru femeile someri pe total România cele trei protejări de care beneficiază femeile se situează aproape constant sub/sau nivelul ponderilor pe care le dețin în numărul somierilor înregistrări.

Dincolo de aceste diferențe conchiduză majoră care se impune este că, atât pe total România, dar mai ales în Municipiul București, femeile suportă mai mult consecințele tranzitiei și ale somajului în general și ale somajului de lungă durată, în special. Faptul că peste 50% din femei sunt neindemnizate, iar cele care primește alocație de sprijin reprezintă ponderi mai mari decât prezența lor în numărul somierilor înregistrări reflectă cuprinderea mai largă a femeilor nu numai în sfera săraciei, ci și în același

de marginalizării și excluderii sociale.

Această conchiduză se degajă și din cauza proporțiilor femeilor cu peste 6 luni de indemnizare (65,8% față de 56,6% bărbați) și peste 12 luni (32% față de 23,1% pentru bărbați) la data de 30 iunie 1998.

Concluziile sunt valabile și pentru tinerii care, în 1996, reprezintă peste 44% din numărul somierilor, iar la 30 iunie 1998 o pondere ceva mai redusă de 38%. Prezența, de asemenea proporții, în somaj a tinerilor include riscul handicapării lor sociale pe calea marginalizării și excluderii sociale.

În structura pe niveluri de studii se constată că față de anii 1991-1994, în anii 1996-1998 are loc o tendință de creștere a ponderii somierilor cu studii medii și chiar, în mult mai mică măsură a celor cu studii superioare. Această tendință este periculosă, întrucât între altele, include riscul creșterii emigrării, fenomen pe care România n-a putut să-l stipuleze nicăi până în prezent.

De asemenea, remarcăm faptul că influența apreciabilă pe care o are somajul în general și somajul de lungă durată, în special, asupra săraciei, marginalizării și excluderii sociale este în mare măsură disimulată și diminuată și prin alături că cum sunt pensionarea anticipată, prin precarizarea ocupării și, în primul rând, prin somaj și subcuprare involuntară, puternic dezvoltate mai ales în mediul rural și în orașele mici, prin proporții mari ale deseurărilor căstării și sollicitării de locuri de muncă, prin muncă la negru și a.

Totuși aceste aspecte nu împinge, elucidează pentru a putea oferi o imagine mai corectă asupra dimensiunilor impactului somajului și subcupririi asupra formelor de săracie, marginalizării și excludere sociale.

OGLINDĂ A DEPRECIERII CALIFICĂRII PROFESSIONALE

Ministerul Muncii și Protecției Sociale (MMPS) a dat publicității principalele caracteristici ale pieței forței de muncă din România pe luna Ianuarie 1999 și deși ele conțin semnale foarte ingrijorătoare, nu numai sub raport economic și social, ei și pentru ansamblul societății noastre, au trecut aproape neobservate de mijloacele informării de masă. S-a semnalat, cel mai mult, faptul că numărul somierilor pe luna Ianuarie a crescut la 1.048.872, cu 86.689 mai mulți decât în luna precedentă, ceea ce a urcat rată somajului la 10,6 la sută. Si că spre deosebire de anii precedenți, când femeile reprezentau peste 50 la sută din numărul total al somierilor, astăzi ele au o pondere de numai 46,3 la sută. În schimb, nimic nu mai amintește, nici chiar documentele date publicitatea MMPS, că în ansamblul somierilor, tinerii până la 29 de ani reprezintă mai mult de jumătate, fapt ce agravază amploarea somajului din România, prin înșinuarea faptului că în fruntea listelor de disponibiliză se situează forța de muncă cea mai activă.

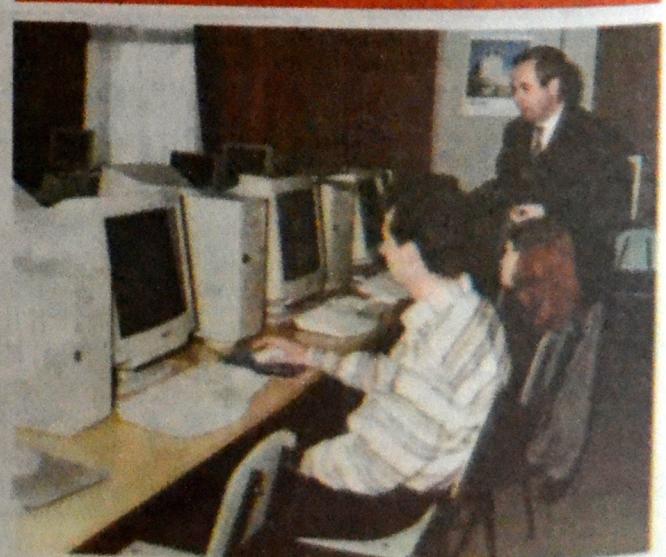
A trecut, de asemenea, prea puțin observat și faptul că multe județe înregistrează o rată a somajului de peste 12 la sută, procent care în alte țări este considerat drept prag al eficienței politicilor sociale. La noi, în schimb, aproape că nu mai surprinde pe nimăn ponderi ale somajului foarte ridicate precum Hunedoara (18,5%), Vaslui (18%), Brăila (17,8%), Neamț (16,5%), Botoșani (16,9%), Vâlcea (14,7%), Suceava (13,5%), Galați (13,3%), Alba (13,3%), Prahova (13,2%), Bistrița (12,8%), Buzău (12,8%) etc. Si, drept consecință a lipsei spiritului de analiză, trece aproape neobservat și un alt fapt, anume că adâncirea somajului în România echivalează cu un evident proces de dezindustrializare a țării. Chiar și numai acest fapt ar trebui să constituie un semnal de alarmă pentru toate formațiunile politice din România, intrucât absolut toate își revendică doctrina din găndirea acelor economisti care demonstrează că dezvoltarea economică și socială viabilă nu este posibilă fără contribuția esențială a industriei naționale.

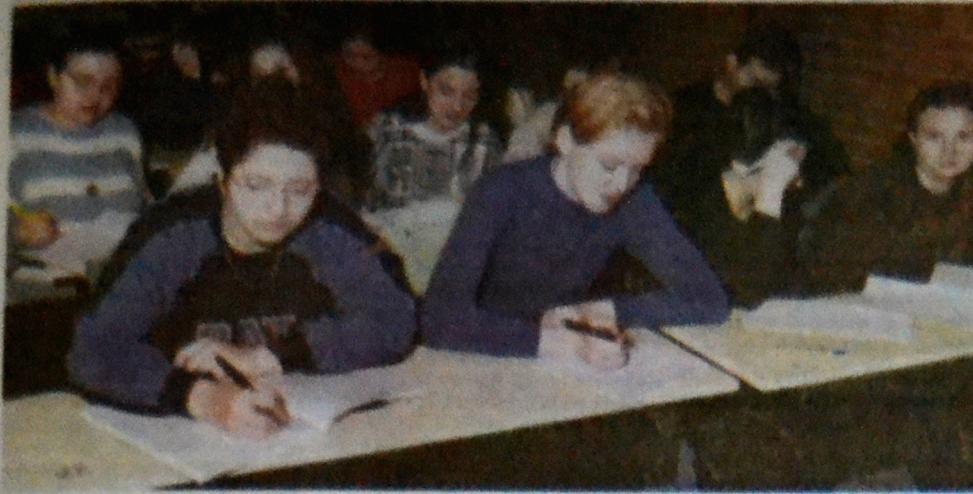
Cum însă, în România, nu există o strategie a evoluției țării, nici cel puțin pe termen scurt sau mediu, toate pericolele, derivate din utilizarea deficitară a potențialului național de muncă, trec neobservate. Si grave sărăci sociale de lucru, care în Occident sunt preîntâmpinate prin dialogul cu sindicale, la noi nu stârnesc nici o reacție din partea guvernărilor, până în clipa exploziei. Este și cauzul următorului fapt: ca și în etapele anterioare, și în luna Ianuarie 1999, în ansamblul somierilor indemnizați, persoanele cu studii medii și superioare dețin o pondere de peste 25 la sută. Rezultă împedite, cel puțin ca o problemă de principiu, că procesul somajului în România afectează mai mult și mai grav forța de muncă cea mai bine pregătită, mai performantă, cu un potential creator mai înalt. Așadar, prin revers, munca în curs de utilizare, pe ansamblu societății, inclină spre cea bazată pe o calificare mai scăzută.

În aceste condiții, devine de înțeles faptul că munca la negru înregistrează în România o continuă extensie, iar în hășjul ei sunt atrase și o mare parte dintre persoanele cu studii medii și superioare. De unde și pericolul - nu doar potențial, ci real, cu o presiune socială tot mai accentuată - al deprecierii treptate a calificării profesionale. Ajungem astfel la un paradox dureros: cu toate că singura șansă de renaștere a României este pregătirea tinerilor generației la un înalt grad de cultură generală și profesională, cu integrarea lor într-un flux al muncii creațoare de noi valori, înainte chiar ca această alternativă să prindă viață, ea se vede subminată printr-o dintr-cele mai grave consecințe ale somajului din România: reducerea nivelului general de calificare profesională. Ajungem, implicit, la antipodul civilizației viitoare care a să incepă. De unde și actualitatea dureroasă a versurilor eminescieni:

„Vai de biet Român săracul! / Îndărăt dă tot ca racul! / Nici îl merge, nici se-ndeahnă, / Nici îl este toamna toamnă! / Nici e vară vară lui, / și străin în fața lui”.

Mihai IORDĂNESCU

COSTURILE MANAGEMENTULUI CERCETĂRII ȘTIINȚIFICE UNIVERSITARE

Prof. univ. dr. Ștefan COSTEA

Prin problemele și preocupațiile cu caracter social și valoric, dintre cele mai prezente ale științei contemporane, un loc aparte îl ocupă costurile științei managementului. Deoarece știința nu este ieftină, iar astăzi costă din ce în ce mai mult pentru a învăța din ce în ce mai puțin, nivelul mijloacelor financiare necesare pentru o promovare autentică a științei este „astronomic”. De aici decurge o realitate fundamentală: în orice tip de societate și oricare din sistemele instituționale ale științei, inclusiv cele universitare, la orice nivel de dezvoltare s-ar afla, există o res- tricție „apriori”, în ceea ce privește totalul investițiilor pe care un sistem social (o universitate) îl poate afecta pentru dezvoltarea și promovarea științei.

Această realitate se exprimă în mod concret în necesitatea determinării atenției la totalul cheltuielilor pe care universitatea le poate asigura cercetării științifice, exprimat în procentul din bugetul său, afectat în acest scop. Cu toate că este dificil să determine un prag minim al nivelului cheltuielilor pentru știință, astăzi este acceptat că, nici în cele mai „bogate” universități, nu poate fi afectat oricărui din buget pentru cercetarea științifică. În aceste condiții este important să se lăsa în considerare faptul că, pentru a nu cheltui oricum și cu orice risc în sfera cercetării, trebuie găsită limita optimă, care să permită progrese reale în cercetarea științifică. Concret, aceasta presupune: a determina limita, dincolo de care, obținerea de noi cunoștințe nu va mai acoperi valoarea banilor ceruți și alocati pentru a le obține. Ca atare, se impune stabilirea nivelului optim de alocare a resurselor financiare pentru cercetarea fundamentală și pentru cercetarea aplicativă, presupusă a produce beneficii financiare (pe termen scurt, pe termen mediu sau lung). Aceasta intrucătă a devenit deja un fapt evident pentru toată lumea că știința este astăzi de scumpă, încât sprijinirea ei nu mai poate fi justificată decât pe baza beneficiilor care pot deriva din sprijinul său.

Aceasta este sursa esențială a complexei probleme a controlului social al științei. În ce măsură este avantajos ca știința să fie pusă sub controlul celor ce participă la finanțarea sa, față de care cercetătorii trebuie să răspundă și să dea seama asupra modului în care cheltuiesc fondurile alocate, sau să nu fie plasată în această situație, gândind că știința

poate fi știință, numai în măsură în care este „liberă” de astfel de limite sau constrângeri?

În această situație, o problemă majoră a managementului științei este aceasta: cum este posibil să permită activității științifice să rămână liberă, în condițiile necesității obiective a reglării costurilor și a aplicațiilor sale tehnologice? Este, sau nu este, neutră știința din punct de vedere moral în condițiile în care mediele sociale și politice sunt din ce în ce mai esențiale, atât în asigurarea condițiilor existențiale ale științei, cât și în specificarea direcțiilor principale ale cercetării, iar cercetarea, oricare ar fi ea, și în orice domeniu se realizează, nu poate fi separată de mediile în care există și se desfășoară. Ce se poate spune despre cercetarea științifică subordonată exigențelor militare sau celor ale obținerii profiturilor economice că mai mult? Poate știința pretinde imunitatea necesară, când ea este complice la procesele de distrugere a naturii? Pozițiile în această privință sunt multiple și complexe. Pot fi aduse argumente care să confirme și o teză și alta. Aici nu ne interesează însă, decât semnalarea problemei și a existenței sale, pentru organizatorii și managerii științei.

Mai semnificative pentru obiectivul managementului cercetării științifice sunt problemele antrenate de strategiile controlului social al cercetării științifice universitare. Substanța lor poate fi exprimată, între altele, în astfel de întrebări (care evident așteaptă răspunsuri):

- dacă este adeverat că știința și cercetătorul științific au obligații sociale, cât de mari trebuie să fie aceste obligații?

- dispune știința de resurse valorice necesare prezervării democrației?

- prin ce mecanisme trebuie (este bine) să fie condus (orientat) cursul cercetării științifice?

- trebuie să aibă oamenii de știință un rol de jucător numai în domeniul propriu-zis al cercetării, sau este necesar să participe în mod direct, în dezbatările consacrate multiplelor probleme sociale delicate ale comunităților în care trăiesc și fac cercetare științifică?

- poate fi stabilit un parteneriat efectiv între guvern, economia privată, societate și cercetarea

științifică universitară? Dacă da, în ce mod și pe ce că poate fi obținut „consensul” celor „guvernați”?

În această privință, dincolo de cele două extremități: cercetarea științifică necontrolată este hazardată și poate deveni chiar problematică în anumite circumstanțe și vice-versa, eforturile consacrate controlului științei, oricare ar fi ele, reprezentă o nebunie pură, pot fi identificate în materie de control al științei, cîteva alternative.

Prima dintre acestea o reprezintă **autocontrolul**, considerat, înainte de toate preferabil, atunci când apar presiuni externe de control. Dar că de mult poate fi acesta utilizat? În toate sferele și domeniile științei? A se vedea întreaga serie de probleme ridicătoare de cele mai recente cercetări de genetica, inginerie și manipulare genetică. Este posibil ca universitățile, institutele și organismele științifice să-și elaboreze propriile lor norme de reglare și control a unei asemenea categorii și criterii, dar și acestea sunt criticabile, fiind elaborate de oamenii de știință pentru ei însăși. Mai general, problema se pune astfel: este știința o instituție socială ca oricare alta care poate și trebuie să fie reglată în interesul public, sau este o instituție privilegiată, ca biserică, de exemplu, în care, datorită unor principii transcendentale sau unor obiective specifice, numai ea își poate defini scopurile și își poate regla activitățile?

Se pare că situația actuală a sistemelor științifice universitare și extrauniversitare reclamă depășirea stadiului autocontrolului și elaborarea unor sisteme de reglare și control exterioare științei, în principal de nivel instituțional, universitar sau academic și chiar guvernamental. Conceperea și implementarea lor ridică foarte multe probleme teoretice, tehnice și practice.

Oricum, pentru ca acest tip de sisteme de cercetare să fie rezonabile și eficiente este necesar ca în cadrul lor toți reprezentanții științei să își asume roluri adecvate, atât pentru a ajuta factorii de decizie, cât și marea publică în abordarea și înțelegerea corectă a problemelor specifice ale științei. În acest sens, ei trebuie să depășească fazele cercetării propriu-zise și să se implice în procesele de elaborare a deciziilor referitoare la toate categoriile de organizare, planificare sau coordonare a activității de cercetare științifică. Evident că, în materie de control, orice strategie este considerată, implică înțelegerea clară

a faptului că nu poate fi exclusivă și că, deoarece nu poate pretinde să fie singura modalitate de abordare a unei probleme. Ceea ce rămâne esențial este de a să fie date acenune opțiuni mere sau nu în direcția unei democratizări efective a setelor de decizie în domeniul științei și tehnologiei. Apoi, de a înțelege că anumite reglări și coordonări în acest domeniu sunt nu numai inevitabile, ci și necesare. Știința nu mai poate să

„crească” continuând să închidă ochii în fața implicațiilor și consecințelor politice, legale și morale ale științelor sale. Dar și se doresc evitarea vîntuzelilor posibile abuzuri ale științei sau realizările prin știință, atunci oamenii de știință trebuie să se implice mai mult în acest fel de probleme.

Asupra acestor aspecte și a altora vom reveni în numărul următor.

SUCCES PESTE HOTARE, IGNORARE ÎN ȚARĂ

Ironia sorții face ca în chiar timpul dezbatelor guvernamentale din România, când echipa de conducere, alcătuță după științul algoritmul politic, a hotărât desființarea Ministerului Cercetării și Tehnologiei, decizia ca atare să fi fost, într-un fel, riguros contrazisă la Bruxelles. La Bruxelles unde, tocmai în acea vreme, era deschis al 47-lea Salon de Inventii, Cercetare și Tehnologie Noi, ceea ce mai mare întâlnire mondială de acest gen. Aici au fost expuse 1200 de invenții din peste 40 de țări, prin 750 de reprezentanți. Ei bine, când s-au anunțat laureații, România a devenit revelația Salonului. Participând pentru a 8-a oară consecutiv, România a venit cu 73 de invenții, iar dintre acestea, 58 au fost premiate: 31 cu medalii de aur, dintre care 8 au obținut și Mențiunea specială a jurului, 20 cu medalii de argint, 7 cu medalii de bronz, plus 5 premii speciale. și toate acestea în condițiile unei exigențe sporite față de anii precedenți. Spre deosebire de edițiile anterioare ale Salonului, juriul internațional din anul acesta a fost alcătuit din 57 specialiști reprezentând 23 domenii de activitate, fapt ce i-a conferit posibilitatea de a evalua expoanele dintr-o perspectivă sintetică, integratoare, multidisciplinară.

Cu alte cuvinte, valoarea acestora a fost stabilită nu numai sub raportul surprizei, al ineditului facil, rezultatuncorii dintr-o întâmplare, ci mai cu seamă sub raportul însumării și sintetizării cunoștințelor științifice din mai multe domenii, capabile să inaugureze noi tehnologii sau să le dezvolte pe cele existente. Aici a fost atu-ul strategic al inventatorilor români. Pentru că dacă, bunăoară, alte țări au venit cu exponate concretizând noi sisteme electronice de alarmă împotriva furtului din locuințe sau de vehicule, ori instrumente de depilare și alte asemenea, români au venit preponderent cu zând prelucrare pe... porți, a unei grele, ex-nătări economico-sociale mai amplă, chiar dacă celor dintâi merită. Dar într-o ierarhie a acestei două categorii cumpăna, pentru

**AMNEZIA
SUBMINEAZĂ
ROMÂNIA**

Cercetătorii români au avut sansa să se integreze în prima alternativă tocmai datorită faptului că în țara noastră încă mai există un **sistem**, o **structură în dimensiuni naționale**, cu echipe pluri și interdisciplinare de cercetare, fiind în cadrul instituțiilor de cercetare. Așa se explică faptul că standul românesc de la Bruxelles s-a remarcat inclusiv prin omogenitatea și complementaritatea exponenților aparținând unor firme care funcționează asemenea componentelor unui sistem: Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Științe Biologice - București, Institutul Național de Inventică – Iași, Institutul Național de Cercetare-Dezvoltare pentru Criogenie și Separări Izotopice din Rm. Vâlcea, Institutul de Cercetare pentru Tehnologia Construcțiilor de Mașini – București, Institutul pentru Tehnologii Ecologice – București, S.C. Moldinvent S.A. Iași, I.C.P.E. S.A. București, COMOTI – S.A. București s.a. Așa se explică, de asemenea, nu numai aprecierea favorabilă a jurului, ci și interesul manifestat de celelalte delegații participante. Chiar la fața locului au fost perfectate 10 convenții-cadru de cooperare științifică între România și Belgia, China, Croația, Franța, Rusia, Serbia, S.U.A., Ungaria, Venezuela.

Din această perspectivă, desființarea respectivului Minister al Cercetării și Tehnologiei sau numai transformarea lui într-o agenție anexată altui departament echivalență cu o abdicare de la un **sistem**, de la o coerență organică, de la principiile coordonării în dimensiuni naționale a procesului extrem de complex și de fin precum cel al cercetării științifice. De ce? Pentru că în locul conlucrării și complinirii eforturilor de creație științifică, al însumării acestora spre un obiectiv strategic bine definit, aşadar în locul unei politici naționale în domeniul cercetării, vor apărea nenumărate tendințe centrifuge, contradictorii, cu sansa de a-și anula reciproc virtualitățile creațoare și a recădea în preferință pentru succesul facil, derisoriu, precum crearea – cum am văzut – a instrumentelor de... depilare, în locul unor noi tehnologii de producere și utilizare a... apei grele. De altminteri, o asemenea desconsiderare a cercetării științifice se face simplă chiar în aceste zile, când se dezbat bugetul pe anul 1999. Fapt cu atât mai de neințeles că, prin Strategia de la Snagov, toate formațiunile politice din România s-au regăsit în ideea că tocmai prin prioritățea arătată cercetării științifice, educației, culturii, România poate „arde” etapele rămânerii sale în urmă sub raport economic, înscriindu-se pe orbita modernizației generalizate.

Iată însă că, din păcate, amnezia subminează România.

Mihai JORDĂNESCU

NECESITATEA UNEI LEGIFERĂRI UNITARE ÎN ÎNVĂȚĂMÂNT

(Continuare din pag. 1)

instituție, indiferent dacă este particulară sau de stat.

Oasemenea orientare legislativă, principală și constructivă, după opiniu noastră, ne îndreptățește să reiterăm propunerea ca, alături de alte modificări necesare, cerute de viață, de experiență, prin reglementările avute în vedere să se elimeze actuala condiționare a obținerii acreditării instituțiilor de învățământ superior particular de promovarea examenului de licență de către 51% din totalul absolvenților fiecăreia din primele trei serii, prevedere evident discriminatorie în raport cu instituțiile de învățământ superior de stat, pentru care nu există o asemenea condiție.

De altfel, printre scrisoare adresată Parlamentului, Senatul Universității „Spiru Haret” a susținut această propunere de modificare a legii, propunere avizată favorabil de Consiliul Legislativ^{x)}.

Salutând inițiativa reglementării unitare a înființării instituțiilor de învățământ superior de stat sau particulare, considerăm că se impune

și clarificarea legislativă a procedurii și condițiilor de acreditare a acestora, astfel încât să se asigure un timp optim și criterii cât mai precise, realiste, care să instituie obligativitatea declarării procedurii de acreditare și, în consecință, să deschidă perspectiva selecției obiective și stabilității rețelei de învățământ de stat și particular.

De altfel, un asemenea demers legislativ răspunde prevederilor constituționale, potrivit căror „instituțiile de învățământ, inclusiv cele particulare, se înființează și își desfășoară activitatea în condițile Legii” (art. 32, alin.5), fiind cunoscut că drepturile și libertățile democratice devin reale și efective prin recunoașterea și aplicarea, fără nici un fel de discriminări, a principiului după care „respectarea Constituției, a supremației sale și a legilor este obligatorie”.

Ca în toate celelalte domenii ale vieții social-economice, legiferarea coerentă și unitară a învățământului este o parte esențială, dacă nu chiar condiția sine qua non, a reformei în acest sector vital pentru viitorul națiunii. Desigur, reforma nu este

un proces lin și uniform, ci unul complex și de durată. Caracterul priorității și unității al sistemului național de învățământ, exigențele democrației autentice din viața socială, din sistemul instructiv-educativ se afirmă eficient pe calea unei legislații adecvate, dinamice, urmărindu-se constant asemenea direcții majore, cum sunt descentralizarea, în sensul autonomiei instituționale, încurajarea performanței și a unei calități superioare, în sensul stimulării și susținerii activităților specifice ale corpului profesoral, ale populației școlare (elevi, studenți), precum și compatibilizarea sistemului de învățământ cu nevoile de modernizare și integrare europeană ale țării noastre.

Iată rațiuni pentru care, aşa cum subliniam la început, salutăm și sprijinim inițiativa reglementării unitare a înființării, autorizării și acreditării instituțiilor de învățământ superior de stat și particulare.

x) A se vedea ziarul „Adevărul” nr. 2639 sau „Opinia națională” mr. 231 ■

REFORMA ÎNVĂȚĂMÂNTULUI

(Continuare din pag. 1)

Programele descongestionate se aplică în anul școlar următor, în mod complet. Eroarea comisă în 1995 – constând în lansarea de manuale alternative, foarte încărcate, fără schimbarea planurilor și programelor de învățământ – începe să fie corectată, dar editarea de noi manuale necesită un sau doi ani. Examenele de **capacitate și de bacalaureat** au fost descongestionate – prin reducerea materiilor în raport cu cele prevăzute în legislația din 1997 și reducerea programelor în raport cu 1998 – în direcția unor examene mai puțin „encyclopedice” și mai concluzante.

La noi învățământul – în licee și facultăți – a rămas, de multe decenii, un scop în sine. Elevii și studenții sunt subjuguați în multe locuri unor planuri de învățământ supraîncărcate, iar pregătirea lor este doar sporadic privată sub aspectul folosirii ei. Cauzele sunt multiple: indispoziția unor profesori la a considera consecințele sociale; incapacitatea economiei de a fi un „regulator” (în sens bun) al profesorilor etc. Ministerul Educației Naționale schimbă învățământul, în optica scoperilor naturale ale învățării. Se schimbă **curricula**, dar și sistemul **evaluării cunoștințelor**. Se diferențiază calificările și se încurajează **studii de performanță** (master, doctorat), dar și **calificările de scurtă durată**, adaptate nevoilor imediate (meserii, calificări postliceale, licențieri în colegii etc.). **Agenții economici și comunități locale** pot iniția unități de învățământ. **Rețeașa** școlilor și liceelor se restructurează. **Specializările academice** trece pe trunchiuri mai largi, ce asigură flexibilitatea calificării.

Cu decenii în urmă, în țara noastră școala a început să fie subminată de un **învățământ paralel**, care acompaniază, de fapt, o economie subterană. Acest „învățământ paralel” este întins. Forțe considerabile presează, pe căi ocolite, la-a păstra (se pledează pentru încărcarea planurilor de învățământ și examene numeroase, fie și inutile, mulți cer ore multe, pentru propria disciplină etc.). Ca efect, sunt câteva zeci de facultăți în care aproape că nu mai pătrunde candidatul care nu a parcurs „meditații” costisitoare. Mulți elevi abandonează cursa pregătirii, descurajați de lipsa banilor, iar părinții se plâng, pe drept, de costurile „învățământului paralel”.

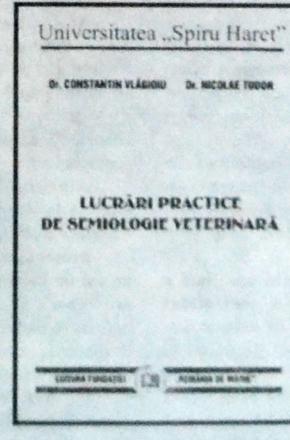
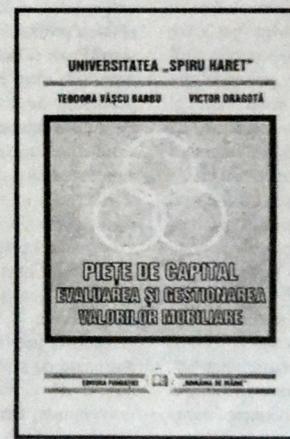
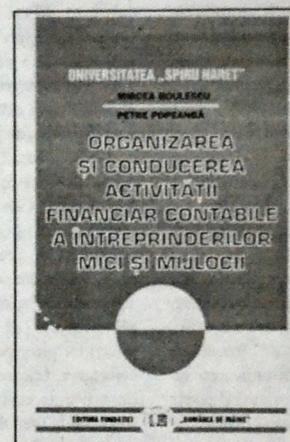
Desigur, „a lua meditații” este o chestiune de libertate și nu este treaba instituțiilor publice. Ministerul Educației Naționale își asumă însă **datoria de a face din învățământul public o bază suficientă pentru acces în licee și universități**. Au fost întreprinse schimbări pentru a reduce învățarea în orele de clasă: **descongestionarea** planurilor și programelor; simplificarea sistemului de examene și **bazarea admiterii în licee pe capacitate și a admiterii în facultăți pe bacalaureat**; **ameliorarea salariilor** personalului didactic. Efortul acestei readuceri va continua susținut.

În țara noastră resursele existente (din nefericire, nu generoase) se irosește în multe feluri (inclinația de a consuma fără a lăsa loc acumulării; epuizarea bugetelor în cheltuieli de personal, diminuând investițiile pe termen lung; tratarea investițiilor de interes public ca „strâme” în raport cu interesul personal; neglijență etc.). Ele se irosește, cu siguranță, și **datorită centralismului**. Plecând de la această observație,

contemporan. Nu departe de ele, se află însă școli și facultăți administrate lamențabil. Attitudinea de așteptare ca „bugetul și asigură totul” mi dă rezultate. Într-un sistem național resursele nu se primesc, ele se procură prin inițiative și proiecte de dezvoltare. „Socialismul attitudinal”, ce constă în a sta cu brațele incuviințate, așteptând ca statul să dea ceva, este însoțit de ună invățământ, ci pentru a plăti forme de corupție ce nu sunt săracă din ultimele decenii.

Astfel de schimbări nu sunt posibile fără o schimbare de atitudine cotidiană. Aproape orice pe lume este criticabil, dar nu se poate construi nimic durabil dacă vedem în orice doar jumătatea goală a paharului. „Mizerabilismul” este o ideologie tot nefastă, ca și „triumfalismul”. România rămâne țara unor oameni cu vocație culturală, care au nu numai dificultăți, ci și reușite, asemenea celorlalți oameni, iar căile reușitelor trebuie luate ca atare și pe ele trebuie perseverat. „A sta în picioare”, cu demnitate, a devenit condiție a relansării noastre pe calea reușitelor.

CĂRTI NOI LA EDITURA FUNDATIEI „ROMÂNIA DE MÂINE”

Reflecții apolitice

SUB REGIMUL GAFEI

Caius Trajan DRAGOMIR

În 1983 Stavicei Ușure au fost confruntate cu o situație doarășită la Moscova: nouă elădiri a Ambasadei americană, construită în mare măsură prin tehnici și mijloace ruse, părăsită și simplu burătă. În deceniul tuncă - de negocieriile serviciilor secrete moarte. Faptu - aşa cum a fost el comunicat medilor - a provocat cel puțin douăzeci de evenimente: reacția contrarevoluțională americană și interesul dezvoltat al pressei Statelor Unite. La fiecare săptămână de cărătoare canalele de televiziune americane transmitea relatări asupra ultimelor detaliu ale situației de la Moscova. Contradele lăcute în elădiri și în rândul personalului ambasadei, aşa cum se aflarea aceasta înstatăția până atunci, au devenit faptul că unu dintre militari care răspundea de pară reprezentanței, ea mai importantă din epoca pentru prima supătură a lumii, avea prietene ruso-îndiscutabile conectate la KGB - pe care le introduceaseră în spațiile edificiului, total interioară străinilor, edificiu pe care ar fi trebuit să îl garanteze ca intangibil. În paralel, sosau și se difuzau informații relevând altă situație: asemănătoare la Praga, Varsavia, Budapesta, Sofia, trebuie să spun că atunci, în acăstă problemă, Bucureștiul nu a dat nici un motiv de nemulțumire Americii și Occidentului. Respectivii militari au fost imediat redași în SUA și un proces a început să se desfășoare în regim de urgență în fața unei instanțe de judecată din Virginia. În acest timp, presa serioză, radioul și televiziunile pur și simplu tuncă, fără oprire, la un moment dat însă, să apără - discret - informații că respectiva acțiune este, într-un fel sau altul, exagerată și bruse, fără nici o tranzacție, asupra afacerii nu s-a mai rostit nici un *incident* absolut niciunul.

Initiativei particolare, chiar și drastice restrânsă, făptă de guvernarea de stat, ei a elagărit destul de mult și au trezit invidie conducerii comuniste. Mandatarii au fost rapid și adesea brutal expropriați de profitori, sau cel puțin înălțători din înțreprinderile pe care le rentabilizaseră. Acest gest, reprobabil și nedemis, s-a transformat într-o gafă sau atunci că Ceaugescu a încercat să reintroduce sistemul de mandatariat. Totul a fost, de această dată, un rușinos eșec pentru comuniști. A încheiat un contract, a semnat un acord, a acceptat intrarea într-un proces de negocieri toate acestea sunt acte angajante de identitate și care confirmă celui ce semnează contractul, acordul armistițial, sau celui cu care angajează să negocieră un regim juridic absolut identic cu al tău. Dacă, de exemplu, un terorist ar fi acceptat la negocieri de către un om de stat, în Occidentul european, ambi ai putea risca să fie condamnați în baza delictului de „asociere de răufăcător”. Statul de drept nu garantează privilegiu instituțiilor statului, ci egalitatea statutului juridic al acestor instituții, cu statutul juridic al oricărui cetățean. Principiu constitutional democratic „nimic nu este mai presus de lege” ar suna, în ceea ce explica, așa: nimici și nimic, nicăieri statul, nu este mai presus de lege. Respectu de dreptul nu este altceva decât respectul contractualității; negocieră este esența politică - nerăspătare ei înseamnă anularea perspectivei de contract social și alienarea cea mai primejdioasă a vieții publice. Până la urmă, a accepta regimul gafei în politică, înseamnă a consipa să cel puțin să participe la delegitimizarea statului. Despre drepturile omului - atât de invocate de noi toți în perioada comunismului - niciun său nici de autoritățile statului nu poate sănătății și să autoritățile etatului

În 1962 John Fitzgerald Kennedy și țara sa au reprezentat la strălucită victorie asupra lui Nikita Hrușciov și a comunismului, în problema cubaneză, atunci când Hrușciov a cedat, dispoziția absolută a lui Kennedy a fost să nu se mai spund și scrie nimic de natură să lezeze mândria conducătorului sovietic. Marea lăstunian, acum aproape o mie de ani, a giut să acorde adesea mai multe onoruri regilor și generalilor levîșii de armatele sale, decât propriilor generali, care conduceau războiul mondial.

Hamlet spune, în numele lui Shakespeare și al intelectualismului britanic, înspăimântul unui mare popor creator și răbdător: „Horatio, să îei ce este bun în lumea ta, iar restul să rămână numai tătăre”. În manualele de politieție, ori de bună convenție se prucizează clar și foarte precis: asupra unei gafe nu se revine menținând. Poți să-ți ceri iertare - creștinște - pînă la umilirea penitentă exercitată în domeniul răspunderii tale expuse, încălcările conștiene sau incălcările; nu ai arătat însă că ești în stare de să viciști de poziționare firească, normală, stabilită exact, într-o linie și colțată, să cum se întâmplă în cazul gafei. Odății se acordă și-a produs nu își mai rămână decât o scărtă cerere de scuze - sau încă măcar acuză - și o făcere care trebuie să fie absolută. Adevaratul factor de grădini la agravează însă gestul stupid,

— spunea ministrul său, revenind acoperă loc și încercând să demonstreze că gata nu a fost gata — aceasta nu aducea în regimuri atât de mult, cel care transformă un răs asupra prostiei, lipsa de educație și implicit cultura, dintr-un mod, face un mod de existență. Viața noastră publică insistă — mai ales în situații neplăzitoare și mai ales în probleme speciale ministrului guvern — să intre, în capitolul cel mai deosebit de nuanțat, ceea ce

de noi dezvoltare, să regimul găsește
în anii următori, regimul lui Nicolae Ceaușescu a dat o serie de mici înțelegeri comerciale sau de producție în locație de grădinițe, unele așa numite mandatice. Majoritatea acestora a răsuțit, spre apă instanță, să demonstreze valoarea incompatibilă mai înainte și decât obârșirea meșterului, parvenindu-se proastei creșteri, vom numi totuși arogenți pentru simplificare, chiar și acea penibila fudulie românească, de care ne loviu continuu. Lucrările se desfășoară după schema simplă, cu mai mulți membri, drepturi politice privind cu răspundere arogenți - un popor adus într-o condiție năzdrăvătoare, printr-

căci neglijență, proprie inclusiv le
fișează mult membru și formatorul sănă-
tatei și cu o identică arăgăduire înțeleșă-
ri. În general - cînd se propun astfel de
raporturi entre viața religioasă și arăgăduirea
morală (în care și între, ca și perfec-
ționarea primelor).

De ce se înțelege astăzi acest lucru? Părerile politice sunt totuși liderii politici, grupurile de activiști ai partidelor și poporul. Calitatea eficiență, disponibilitatea de acțiune și rezistența la presiuni sunt cel puțin rezultatele de bune; populația este una de cel mai bun nivel european, orientată arătând unor creșteri în stări astfel - ca arată stabilitatea emotională, echilibru comportamental, independență, cădare și spirit practic. Activitățile sunt, în general, dogmatice sau chiar fanatică, diferențele doctrinare, ei sunt ceea ce

rationale, în faza abstracției politice, împărțit cu diferențele cunoscute de liderii săi care sunt prezentării acestora. În societatea medievală liderii erau recunoscători vizuali, activiștii de astăzi sunt stăpâni vizuali, recunoscătorii fizicii, poporul să fie cunoscut și este, însă, poporul adesea bine cunoscut și existențial uman. Fără activitate politică nu poate lua forma concretă sub pretenție lor același activitate politică și transformă în cef mai bun ca în gafă, într-o regim de gravitate medie devine un abuz, în cazul foarte grav se prezintă în criză. Destinul politic al acțiunilor depinde de relația liderilor (de diferite orientări politice) cu poporul (inclusivând în acest concept elitele mase), inclusiv de măsură în care această relație controlează formarea și dezvoltarea

acest transfer efectuat (exceptat de cinci) din dreptul statelor internaționale și întrupărat în problemele interne de statelor în cadrul Uniunii de statul cu stat, unirea Uniunii și prelucrarea definită și convenită, uneștează în treburile interne ale unui stat în problemele privind drepturile omului și numărul căruia și găsesc raport în dreptul internațional, cî își face și rădăcine o lucru care a avut loc.

Designer, problemele protecției drepturilor omului se pun altfel în cadrul conflictelor armate, după cum se spune, și este făc obiectul reglementării unui mare număr de documente internaționale. Carta Națiunilor Unite creând cadrul folosirii forței armate pentru asigurarea unei astfel de protecții, atunci când sunt întrumite condițiile apelației la forță. În sistemul internațional de securitate actual, bazat pe Carta Națiunilor Unite, singurul organism împătemit să decida folosirea forței militare, inclusiv pentru asigurarea protecției drepturilor omului este Consiliul de Securitate.

Incerările Alianței Nord Atlantică de a găsi o bază legală pentru intervenție militară în Kosovo, alta decât cea oferită de o rezoluție a Consiliului de Securitate au eşuat. În fapt, asemenea incercări nu numai că nu concordă cu principiile dreptului internațional, dar contravin direct unor prevederi expuse ale Cartei. Astfel, Carta recunoaște doar legitimitatea autoapărării (art. 51), ea permite încheierea de acorduri și constituirea unor organisme regionale de securitate doar cu condiția ca aceste acorduri sau organisme și activitățile lor să fie compatibile cu scopurile și principiile Națiunilor Unite (art. 52, alin. 1); în sfârșit, art. 53, alin. 1, precizează fără nici o posibilitate de dubiu: „Consiliul de Securitate va folosi, când va fi cazul, asemenea acorduri sau organisme regionale pentru aplicarea acțiunilor de constrângere **sub autoritatea sa**. Nici o acțiune de constrângere nu va fi însă întreprinsă în virtutea unor acorduri regionale de către organisme regionale fără

RELATIA STAT-CETATEAN -o nouă optică politico-juridică

Prof.univ.dr. Constantin VLAD

(Continuare din numărul 232)

Perioada post război-rece aduce, fără îndoială, numeroase aspecte noi în dinamica drepturilor omului în lume. În esență, cred că este vorba de continuarea pe trepte mai înalte a proceselor de extindere a zonelor în care drepturile omului se bucurau de recunoaștere și însăptuire în practică, la o scară tot mai largă și, pe de altă parte, de consolidarea și ramificarea sistemului menit să asigure protecția internațională a drepturilor omului și libertăților fundamentale.

Așa cum subliniam, prin înscrisarea drepturilor omului într-principiile relațiilor dintre state, s-a făcut un important pas înainte în trecerea problemelor privind drepturile omului din sfera strictă a politiciei interne și în sfera politiciei internaționale. Deceniile trecute din 1975 au arătat că de rodnice pentru protecția drepturilor și libertăților umane a fost măsura respectivă.

Dar, totodată, evoluții petrecute mai ales în ultimii ani reliefiază apariția unor tendințe care necesită toată atenția. Am în vedere abordările teoretice care încearcă să argumenteze necesitatea introducerii unei ierarhii valorice și de autoritate a principiilor de drept ce reglementează relațiile internaționale și atitudinile practice pe care aceste elaborări le justifică. Într-o asemenea ierarhie anumite principii, mai ales cel privind drepturile omului, s-ar situa într-o poziție privilegiată, ceea ce ar implica un fel de supraordonare a sa față de alte principii, cu deosebire față de cele care decurg din egalitatea suverană a statelor, cu dreptul incert al acestora de a-și rezolva ele însele probleme interne. În mod concret, o atare privilegiere a drepturilor omului ar îndreptăți imixtiunea în tehniciile interne ale statelor, ar justifica chiar în numele apărării dreptului omului folosirea forței armate împotriva unor state.

Desigur dinamica intern-internațională în asigurarea drepturilor omului privește aspecte numeroase și complexe. Aș remarcă două dintre acestea.

Mai întâi, modul cum este formulat principiul respectării drepturilor omului – mă refer în mod concret la Actul Final al

A black and white photograph showing four individuals seated around a table. The person on the far left is wearing a dark shirt with horizontal stripes. The person next to them is wearing a dark top. The person in the center is wearing a light-colored top. The person on the far right is wearing a dark top. They are all looking down at a book or document on the table.

DUMITRU RADU POPESCU- ESEIST

Prof.univ.dr. Ion Dodu BĂLAN

Ca și în alte literaturi înfloritoare – franceză, engleză, spaniolă, germană, rusă, americană – și în spațiul cultural românesc, contribuția scriitorilor noștri (poeti, prozatori, dramaturgi) la dezvoltarea științei, în secolele XIX și XX, a fost cu totul remarcabilă. De la Ion Heliade Rădulescu și Cezar Boljac la Mihai Eminescu și Ioan Slavici, de la ei la Alexandru Odobescu, Al.Macedonski și B.P. Hawkes și la scriitorii „clări pe două vocuri” – G.Copacă, Octavian Goga, B.S. Delavrancea, Duhil Zamfirescu –, până la ilumini scriitorii din perioada interbelică – Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Nichifor Crainic, Al.A.Philipide, Camil Petrescu, Mircea Eliade, G.Călinescu, Tudor Vianu, Dan Bott, M. Sebastian și – până la scriitorii aflată plină după al doilea război mondial – Mihai Beniuc, Mihai Dragomir, A.E.Baconski, Petru Dumitru, Nichita Stănescu, Marin Sorescu, Ion Caraian, Nicolae Breban, St.Augustin Doinas, Grigore Zanc, Ana Blandiana, Augustin Burză, Gh.Tomozei, Mircea și Cezar Iăvălescu, Aurel Rău, Vasile Rebrenu, Mircea Radu Iacoban, Ilieana și Romulus Vulpeșcu și alții. A se observa că n-am citat nici un nume de oameni care exercită exclusiv o activitate critică sau de istorie literară.

Prinț inter pares, între scriitorii care cultivă și eseu este, în opinia multora, Dumitru Radu Popescu.

Recent și excelentă sa carte de eseuri, **Complexul Ofeliei**, dincolo de profunzimea, originalitatea și finețea observațiilor estetice privitoare la literatura națională și universală, dincolo de lăudările aforistică a gândurilor îndrăzneț și de frumusețea expresiei, reține atenția cititorului prin jumătate deontologică și prin verbalizarea morali cu care autorul ei apără valorile culturii naționale de agresivitatea infamă a detractorilor, iviți, ca cusepalele trădări după ploaie, din felurile băilor morale ale societății noastre. Că s-au iubit – lasă să se împielegă autorul – n-ar fi lucrat cel mai rău. Rău și că s-au organizat în găgăi foarte active și nerușinante, au pus mâna pe organe de presă și pe instituții culturale și atât, individual ori în haine, valori dintre cele mai stimabile ale spiritualității românești (Eminescu, Sadoveanu, Rebrenu, Argezi, Călinescu, Nichita Stănescu, Sorescu, Marin Preda) care se cer, nu doar preținute, ci și iubite, căci „Nu e ușă – mărturisesc D.R.Popescu – să-i iubești pe marii scriitori. E chiar neconfortant” (p.165). În carte lui vibrează o curăț și înălță subire pentru poeții tragicici greci și pentru comedierea lui Aristofan, pentru Cervantes și anonimii care au iscat dintr-o durerosă experiență **Miorita și Mesterul Manole**, cărora le dă interpretări insolite și surprinzătoare prin profunzimea lor, pentru Shakespeare și titanii românilor ruși, pentru Creangă și românii sud-americani, pentru colegii săi români de generație, reușind într-o singură pagină (152) să ne dea o splendidă și exactă frescă a poeziei românești contemporane, cu forme de relief distincte ce se cheamă: **Fâny Neagu, George Bălășă, Sorin Titel, Vasile Rebrenu, Ștefan Băneșescu, Nicolae Breban, Augustin Burză, Nicolae Vela, Dinu Săraru**, la care să potu adăuga cel cărora le consecnă crochii portretești, cronicii și recenzii, pertinente și de o rareță sugestivă. **George Căpărescu, Grigore Zanc** sau cei din Tara jugoilor: **Miodrag Bulatovici, Miodrag Pavlovici**. Apărând valorile, cum ficea săliște în calitatea lui de Președinte al Uniunii Scriitorilor, cu obiectivitate respectuosă și cu argumente de necontestat, ne spune că o domenii detăgăre, „...fericij vor fi în vîcă cei ce poartă jugul lui Eminescu, Sadoveanu, Rebrenu, Argezi, Călinescu, Nichita, Sorescu și jugul lui Marin Preda”. Dumitru Radu Popescu veștejește detractorii scriitorilor, înțelepuți de ajunsă dispresății cincic și de străvechi urii, de fanatismi dogmatice și angajate. D.R.Popescu consimă în usorile sale, direct și inspirate, că și astorii, ca și cărțile, nu suortă lor amără sădă sau puțne spionaj și invadări. „Din plăcute, unori, ca și în casele lui Barbu, Blaga, Rebrenu, Argezi, Eminescu, datorită hărniciei: unor

noliști, biografia autorilor, cântată la jambal, a obțurat o vreme destinul cărților scrise de acesti autori. Cărțile – chiar capodopere ale literaturii române și universale! – au fost pedepsite, insultate, vindanțate, umilită, bacioruite, seconde din biblioteci și anticariate – un Geo Serban a cerut scoaterea lui Blaga și din anticariate. Adică, nu puteau scrie capodopere unele personaje dubioase – societate ba fasciste, ba colaboracioniste, naționaliste, trădători de naștere etc. Totuși, în timp, destinele cărților s-au arătat mai puternice – și un repus în drepturi și destinele autorilor”. Ideea din capitolul **Tâlerea urechilor** (pag.58), din **Complexul Ofeliei**, și prezenta, ca lumenă dintr-un necrujător bici de foc, dar și dintr-o candelă pioasă, în multe pagini din volumele **Virgule** (1978), **Galaxia Gramă** (1984). Din aceste cărți de referință, regăsim și în **Complexul Ofeliei**: teme, idei, subiecte, opere și personaje comentate, metafore și simboluri ce-i apartin lui și numai lui, atitudini etice și estetice care fac din reputația dramaturg, novelist și romancier, Dumitru Radu Popescu, și un strălucit eseu, de la care mulți impostori ar trebui să învețe seriozitatea, respectul pentru colegi și opera lor, echilibrul atitudinilor și judecăților critice și mai ales bunul simț. Ca și când lui și numai lui i-aș sopiti Vergilius la ureche: **Omne punctum tollit qui miscuit utile dulci**, D.R.Popescu respectă cu sfîntenie statul ilustrului poet latin care l-a ghidat și pe Dante prin Infern. Eseurile din recenta carte a lui Dumitru Radu Popescu îmbină, ca și cele din volumele **Virgule** și **Galaxia Gramă**, fericit **păcăluțul cu util**, de aceea primesc întreagă aprobare și prejurie a cititorului obiectiv, cinstiți și cultivata. Dacă cumva ar da cu ea în capul „Calibaniilor de tip nou (care) sunt Calibani de tip vechi, altfel coafă”, și ar suna a gol, fără îndoială că, de vină nu e, bogată în idei, carte a lui D.R.Popescu, ci fruntea „griguroasă” a lui Ghîță G.Guțăcescu care are scris pe frunte, cu cerneale roșie: „Aici inteligența e prohiibit”. Prozatorul eseuist izbucnește adeseori printre o singură frază să fixeze, într-un insectar al rușinii și immoralității, gretuoase figuri contemporane sau chipuri luminoase, exemplare de neuitat. Dar, deși narator cuceritor, e adevărat analitic, în romane și nuvele sale antologice, D.R.Popescu nu povestește școlărește, ca atâja veleitări, în demersul său critic. El **înțrebă** (sub-n.n.) înțeleptii, legile vieții, și se **înțrebă**, analizează minuțios și răspunde cu responsabilitate, fără a da verdicte sentențioase, definitive, atât de prezente în scrisul unor critici de meserie, pe care-i impinge, din când în când, pentru cerbicia dogmatismului lor, ca ascuțitul inteligenței sale. Eseul nostru stie să lase loc pentru gândurile și gusturile cititorului. Nu-l dopează, ca pe găscă, cu ale sale. D.R.Popescu nu expune didactic, nu se spune pe puncte de cărți și cultivata. Dacă cumva ar da cu ea în capul „Calibaniilor de tip nou (care) sunt Calibani de tip vechi, altfel coafă”, și ar suna a gol, fără îndoială că, de vină nu e, bogată în idei, carte a lui D.R.Popescu, ci fruntea „griguroasă” a lui Ghîță G.Guțăcescu care are scris pe frunte, cu cerneale roșie: „Aici inteligența e prohiibit”. Prozatorul eseuist izbucnește adeseori printre o singură frază să fixeze, într-un insectar al rușinii și immoralității, gretuoase figuri contemporane sau chipuri luminoase, exemplare de neuitat. Dar, deși narator cuceritor, e adevărat analitic, în romane și nuvele sale antologice, D.R.Popescu nu povestește școlărește, ca atâja veleitări, în demersul său critic. El **înțrebă** (sub-n.n.) înțeleptii, legile vieții, și se **înțrebă**, analizează minuțios și răspunde cu responsabilitate, fără a da verdicte sentențioase, definitive, atât de prezente în scrisul unor critici de meserie, pe care-i impinge, din când în când, pentru cerbicia dogmatismului lor, ca ascuțitul inteligenței sale. Eseul nostru stie să lase loc pentru gândurile și gusturile cititorului. Nu-l dopează, ca pe găscă, cu ale sale. D.R.Popescu nu expune didactic, nu se spune pe puncte de cărți și cultivata. Dacă cumva ar da cu ea în capul „Calibaniilor de tip nou (care) sunt Calibani de tip vechi, altfel coafă”, și ar suna a gol, fără îndoială că, de vină nu e, bogată în idei, carte a lui D.R.Popescu, ci fruntea „griguroasă” a lui Ghîță G.Guțăcescu care are

scris pe frunte, cu cerneale roșie: „Aici inteligența e prohiibit”. Prozatorul eseuist izbucnește adeseori printre o singură frază să fixeze, într-un insectar al rușinii și immoralității, gretuoase figuri contemporane sau chipuri luminoase, exemplare de neuitat. Dar, deși narator cuceritor, e adevărat analitic, în romane și nuvele sale antologice, D.R.Popescu nu povestește școlărește, ca atâja veleitări, în demersul său critic. El **înțrebă** (sub-n.n.) înțeleptii, legile vieții, și se **înțrebă**, analizează minuțios și răspunde cu responsabilitate, fără a da verdicte sentențioase, definitive, atât de prezente în scrisul unor critici de meserie, pe care-i impinge, din când în când, pentru cerbicia dogmatismului lor, ca ascuțitul inteligenței sale. Eseul nostru stie să lase loc pentru gândurile și gusturile cititorului. Nu-l dopează, ca pe găscă, cu ale sale. D.R.Popescu nu expune didactic, nu se spune pe puncte de cărți și cultivata. Dacă cumva ar da cu ea în capul „Calibaniilor de tip nou (care) sunt Calibani de tip vechi, altfel coafă”, și ar suna a gol, fără îndoială că, de vină nu e, bogată în idei, carte a lui D.R.Popescu, ci fruntea „griguroasă” a lui Ghîță G.Guțăcescu care are

înțrebă (s.n.) „Având exemplul din **Mesterul Manole și Miorita** – x.n. și nu facă el credință poporului mioritic acordul său cu supremul omului? În literă trăgători, acest aspect și de ce specific doar românilor? P. și în **Intrebări**” (s.n.). Constatând că victimă din **Miorita** nu-i judecă pe criminali, D.R.Popescu se întrebă: „Să însemne astăzi că verigheta săi nu era agenții ai răului?” Că erau „...buni”? Că-i valizi un bine? Moi, prin astăzi, și înțelești însă, și ai comunității, valoarea și înțeptația la zeu? Ne înțrebă” (s.n.). „De la cine urmări noi cele întăriți în baladă?” Analizând eu o rău subtilitate antologică novelă **Catul de Marin Preda**, există nostru și înțrebă: „Gare Marin Preda, prin Florea Gheorghie, nu se aşază în vînguță plină de lumină roșie a dimineaței pe marginile miorită și nu ne oferă, în stil folcloric, o capodoperă?

Oare grupa cu vase ușoare și albe în măsuță și dus să moară nu se moare și cu vasele ușoare uscate din spatele lui fizachiul – valea care promovează invadator cuinele său albe și ușoare...?

Înțrebări (s.n.). Si și astăzi, și mai mult greu să înțebi intelligent decât să răspunzi. Tot ca și înțrebări înțepătoare și cronica românească și universală, de la înțrebări-mit **Miorita și Mesterul Manole**, la matrică autozgoice și la **Shakespeare**, de la clasicii literelor române Eminescu, Creangă (analizat prin lucrarea de referință a lui Valeriu Crăciun, Argești, Blaga, Sadoveanu, Marin Preda și alături de spus? Atunci în ce cred personajele din această carte? Si mai greu de spus. Moara de pulbere face totul pulbere. Si atunci mai potu vorbi de otoția unei societăți armonioase, rodul unei depline solidarități umane?

Pentru a demasca pe odioși „măncători de morți” (pe Sadoveanu, de pildă) eseul se întrebă că înțrebă familiar, ca la începutul unei povestiri dintr-o zeșătoare: „Ce mi-au auzit urechile zilele trecute?” Aici înțrebările din **fraza prag** sau dinincipit n-are atât o funcție gnozeologică, cât una stilistică și de organizare a materialului ideatic și epic.

Pînă și simplă suță de înțrebări, aparent retorice, D.R.Popescu se solidarizează cu soarta, disprețuită de „golani” ifosi, a părului român, elogiat de Rebreanu în **Discursul de recepție la Academie**: „Dar Sadoveanu? Dar Blaga? Dar Creangă?” Scrînd despre Florin Mugur, autorul cărții **Complexul Ofeliei** se întrebă pentru a putea apoi dezvăluî mesajul poetului: „... Este Florin Mugur un ins ferici? Sau a fost? Măcar în ultimele luni, de la scrierea precedentului volum de versuri incoace? ... Sau că a fost?” Înțrebările eseului reușesc să resuscite indirect atmosfera din universal liricul lui Fl.Mugur. Studiu de lirică lui Nichita Stănescu are un titlu interrogativ: „Este Nichita Stănescu un poet religios?”, care conduce eseului la propunerea judicioasă: „de a citi în versurile lui Nichita... un înțeles tragic, religios, senin...!”

Excelentul ese **Complexul Ofeliei**, care dă și titlul volumului, se sprină în punctele cheie, ca un pod pe piocele solide de beton, pe niște coloane de înțrebări, temeinice găndite într-un vast, dar neșocant orizont cultural: „**Complexul Ofeliei** ar avea în enigma sa și gen mortii? Pe cine ar doru Ofelia să-l ucidi, pe Hamlet, pentru a putea dezvăluî mesajul poetului: ... Este Florin Mugur un ins ferici? Sau a fost? Măcar în ultimele luni, de la scrierea precedentului volum de versuri incoace? ... Sau că a fost?” Înțrebările eseului reușesc să resuscite indirect atmosfera din universal liricul lui Fl.Mugur. Studiu de lirică lui Nichita Stănescu are un titlu interrogativ: „Este Nichita Stănescu un poet religios?”, care conduce eseului la propunerea judicioasă: „de a citi în versurile lui Nichita... un înțeles tragic, religios, senin...!”

Eseurile din carteau lui D.R.Popescu sunt

importă cu **Gheretă!** Sunt și Ofelia și soluția îndoielii, pe Palatul, și vîcă și scopul de cel îndoielnic de căsătorie, de căsătorie și nu de vîcă, principiu Hamlet? Sunt și înțrebări Ofelia pe fratele ei Laertes? Înțrebări frântăci și exprimate pe vîcă și alături de înțepte, reușite provocători care să încândeze?

Înțrebări... Înțrebări... ca risipă reflectoare la înțrebări și înțrebări misterioase și tragedie dințăpătrive, care încadrează pe inteligență misterioasă la o altă serie de înțrebări difuzătoare. „Avem în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei și în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei?” În împoñentă de la căsătorie pretorească **Miorita**, despărțind sprijinul împărătește de nebunie? Ofelia și Hamlet, înțrebări... înțrebări... ca risipă reflectoare la înțrebări și înțrebări misterioase și tragedie dințăpătrive, care încadrează pe inteligență misterioasă la o altă serie de înțrebări difuzătoare. „Avem în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei și în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei?” În împoñentă de la căsătorie pretorească **Miorita**, despărțind sprijinul împărătește de nebunie? Ofelia și Hamlet, înțrebări... înțrebări... ca risipă reflectoare la înțrebări și înțrebări misterioase și tragedie dințăpătrive, care încadrează pe inteligență misterioasă la o altă serie de înțrebări difuzătoare. „Avem în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei și în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei?” În împoñentă de la căsătorie pretorească **Miorita**, despărțind sprijinul împărătește de nebunie? Ofelia și Hamlet, înțrebări... înțrebări... ca risipă reflectoare la înțrebări și înțrebări misterioase și tragedie dințăpătrive, care încadrează pe inteligență misterioasă la o altă serie de înțrebări difuzătoare. „Avem în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei și în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei?” În împoñentă de la căsătorie pretorească **Miorita**, despărțind sprijinul împărătește de nebunie? Ofelia și Hamlet, înțrebări... înțrebări... ca risipă reflectoare la înțrebări și înțrebări misterioase și tragedie dințăpătrive, care încadrează pe inteligență misterioasă la o altă serie de înțrebări difuzătoare. „Avem în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei și în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei?” În împoñentă de la căsătorie pretorească **Miorita**, despărțind sprijinul împărătește de nebunie? Ofelia și Hamlet, înțrebări... înțrebări... ca risipă reflectoare la înțrebări și înțrebări misterioase și tragedie dințăpătrive, care încadrează pe inteligență misterioasă la o altă serie de înțrebări difuzătoare. „Avem în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei și în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei?” În împoñentă de la căsătorie pretorească **Miorita**, despărțind sprijinul împărătește de nebunie? Ofelia și Hamlet, înțrebări... înțrebări... ca risipă reflectoare la înțrebări și înțrebări misterioase și tragedie dințăpătrive, care încadrează pe inteligență misterioasă la o altă serie de înțrebări difuzătoare. „Avem în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei și în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei?” În împoñentă de la căsătorie pretorească **Miorita**, despărțind sprijinul împărătește de nebunie? Ofelia și Hamlet, înțrebări... înțrebări... ca risipă reflectoare la înțrebări și înțrebări misterioase și tragedie dințăpătrive, care încadrează pe inteligență misterioasă la o altă serie de înțrebări difuzătoare. „Avem în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei și în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei?” În împoñentă de la căsătorie pretorească **Miorita**, despărțind sprijinul împărătește de nebunie? Ofelia și Hamlet, înțrebări... înțrebări... ca risipă reflectoare la înțrebări și înțrebări misterioase și tragedie dințăpătrive, care încadrează pe inteligență misterioasă la o altă serie de înțrebări difuzătoare. „Avem în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei și în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei?” În împoñentă de la căsătorie pretorească **Miorita**, despărțind sprijinul împărătește de nebunie? Ofelia și Hamlet, înțrebări... înțrebări... ca risipă reflectoare la înțrebări și înțrebări misterioase și tragedie dințăpătrive, care încadrează pe inteligență misterioasă la o altă serie de înțrebări difuzătoare. „Avem în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei și în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei?” În împoñentă de la căsătorie pretorească **Miorita**, despărțind sprijinul împărătește de nebunie? Ofelia și Hamlet, înțrebări... înțrebări... ca risipă reflectoare la înțrebări și înțrebări misterioase și tragedie dințăpătrive, care încadrează pe inteligență misterioasă la o altă serie de înțrebări difuzătoare. „Avem în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei și în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei?” În împoñentă de la căsătorie pretorească **Miorita**, despărțind sprijinul împărătește de nebunie? Ofelia și Hamlet, înțrebări... înțrebări... ca risipă reflectoare la înțrebări și înțrebări misterioase și tragedie dințăpătrive, care încadrează pe inteligență misterioasă la o altă serie de înțrebări difuzătoare. „Avem în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei și în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei?” În împoñentă de la căsătorie pretorească **Miorita**, despărțind sprijinul împărătește de nebunie? Ofelia și Hamlet, înțrebări... înțrebări... ca risipă reflectoare la înțrebări și înțrebări misterioase și tragedie dințăpătrive, care încadrează pe inteligență misterioasă la o altă serie de înțrebări difuzătoare. „Avem în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei și în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei?” În împoñentă de la căsătorie pretorească **Miorita**, despărțind sprijinul împărătește de nebunie? Ofelia și Hamlet, înțrebări... înțrebări... ca risipă reflectoare la înțrebări și înțrebări misterioase și tragedie dințăpătrive, care încadrează pe inteligență misterioasă la o altă serie de înțrebări difuzătoare. „Avem în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei și în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei?” În împoñentă de la căsătorie pretorească **Miorita**, despărțind sprijinul împărătește de nebunie? Ofelia și Hamlet, înțrebări... înțrebări... ca risipă reflectoare la înțrebări și înțrebări misterioase și tragedie dințăpătrive, care încadrează pe inteligență misterioasă la o altă serie de înțrebări difuzătoare. „Avem în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei și în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei?” În împoñentă de la căsătorie pretorească **Miorita**, despărțind sprijinul împărătește de nebunie? Ofelia și Hamlet, înțrebări... înțrebări... ca risipă reflectoare la înțrebări și înțrebări misterioase și tragedie dințăpătrive, care încadrează pe inteligență misterioasă la o altă serie de înțrebări difuzătoare. „Avem în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei și în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei?” În împoñentă de la căsătorie pretorească **Miorita**, despărțind sprijinul împărătește de nebunie? Ofelia și Hamlet, înțrebări... înțrebări... ca risipă reflectoare la înțrebări și înțrebări misterioase și tragedie dințăpătrive, care încadrează pe inteligență misterioasă la o altă serie de înțrebări difuzătoare. „Avem în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei și în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei?” În împoñentă de la căsătorie pretorească **Miorita**, despărțind sprijinul împărătește de nebunie? Ofelia și Hamlet, înțrebări... înțrebări... ca risipă reflectoare la înțrebări și înțrebări misterioase și tragedie dințăpătrive, care încadrează pe inteligență misterioasă la o altă serie de înțrebări difuzătoare. „Avem în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei și în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei?” În împoñentă de la căsătorie pretorească **Miorita**, despărțind sprijinul împărătește de nebunie? Ofelia și Hamlet, înțrebări... înțrebări... ca risipă reflectoare la înțrebări și înțrebări misterioase și tragedie dințăpătrive, care încadrează pe inteligență misterioasă la o altă serie de înțrebări difuzătoare. „Avem în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei și în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei?” În împoñentă de la căsătorie pretorească **Miorita**, despărțind sprijinul împărătește de nebunie? Ofelia și Hamlet, înțrebări... înțrebări... ca risipă reflectoare la înțrebări și înțrebări misterioase și tragedie dințăpătrive, care încadrează pe inteligență misterioasă la o altă serie de înțrebări difuzătoare. „Avem în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei și în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei?” În împoñentă de la căsătorie pretorească **Miorita**, despărțind sprijinul împărătește de nebunie? Ofelia și Hamlet, înțrebări... înțrebări... ca risipă reflectoare la înțrebări și înțrebări misterioase și tragedie dințăpătrive, care încadrează pe inteligență misterioasă la o altă serie de înțrebări difuzătoare. „Avem în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei și în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei?” În împoñentă de la căsătorie pretorească **Miorita**, despărțind sprijinul împărătește de nebunie? Ofelia și Hamlet, înțrebări... înțrebări... ca risipă reflectoare la înțrebări și înțrebări misterioase și tragedie dințăpătrive, care încadrează pe inteligență misterioasă la o altă serie de înțrebări difuzătoare. „Avem în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei și în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei?” În împoñentă de la căsătorie pretorească **Miorita**, despărțind sprijinul împărătește de nebunie? Ofelia și Hamlet, înțrebări... înțrebări... ca risipă reflectoare la înțrebări și înțrebări misterioase și tragedie dințăpătrive, care încadrează pe inteligență misterioasă la o altă serie de înțrebări difuzătoare. „Avem în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei și în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei?” În împoñentă de la căsătorie pretorească **Miorita**, despărțind sprijinul împărătește de nebunie? Ofelia și Hamlet, înțrebări... înțrebări... ca risipă reflectoare la înțrebări și înțrebări misterioase și tragedie dințăpătrive, care încadrează pe inteligență misterioasă la o altă serie de înțrebări difuzătoare. „Avem în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei și în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei?” În împoñentă de la căsătorie pretorească **Miorita**, despărțind sprijinul împărătește de nebunie? Ofelia și Hamlet, înțrebări... înțrebări... ca risipă reflectoare la înțrebări și înțrebări misterioase și tragedie dințăpătrive, care încadrează pe inteligență misterioasă la o altă serie de înțrebări difuzătoare. „Avem în ce se constă viața înțepătoare a Ofeliei și în ce se constă viața înțepătoare a Of